WASSENAAR 2025

LANDGOED AAN ZEE

STRUCTUURVISIE

VASTGESTELD 22 MAART 2017

Gemeente Wassenaar

STRUCTUURVISIE 2025

Voorwoord

Voor u ligt de nieuwe Structuurvisie Wassenaar 2025 'Landgoed aan zee'. Wassenaar is een prachtig dorp met uitzonderlijke landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten. Het afwisselende landschap Duin Horst & Weide met als groene ruggengraat de landgoederenzone wordt door bewoners en bezoekers gewaardeerd en gebruikt. De meeste van deze kwaliteiten zijn al eeuwenlang aanwezig en dienen ook voor toekomstige generaties duurzaam behouden te blijven. Maar dat gebeurt niet vanzelf. Er moet ook ruimte zijn voor initiatief. We moeten zorgen dat we optimaal gebruikmaken van de ruimtelijke mogelijkheden die Wassenaar biedt. Alleen zo houden we ons dorp vitaal.

"We gaan uit van onze eigen kwaliteiten en kiezen in deze structuurvisie voor een groene koers."

In de afgelopen periode zijn er diverse bijeenkomsten gehouden voor de structuurvisie, waaronder de zogenaamde 'droombijeenkomsten'. Niet alle dromen komen uit, maar veel inbreng is meegenomen in deze visie. Over veel onderwerpen waren we het eens: we wonen in een prachtig dorp, veel dingen gaan goed, maar sommige dingen kunnen beter.

De conclusie was duidelijk: groen is onze sterkste kracht en daarmee moeten we ons beter profileren. We gaan uit van onze eigen kwaliteiten en kiezen in deze structuurvisie voor een groene koers.

Er zijn ook uitdagingen, bijvoorbeeld door de vergrijzing, technologische ontwikkelingen en de klimaat- en duurzaamheidsopgaven. Dynamiek in het dorp is wenselijk, maar de ruimte is beperkt. Hoe gaan we deze opgaven oppakken? Graag doen we dit samen met u. Deze structuurvisie is daarmee ook geen eindstation, maar juist een vertrekpunt om samen aan de slag te gaan met het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteiten van Wassenaar. Samen zijn we verantwoordelijk voor ons vitale 'Landgoed aan zee'!

College van burgemeester en wethouders

Inhoudsopgave

VOORWOORD

Hoofdstuk 1	**Inleiding**	**8**
1.1	Aanleiding	9
1.2	Doelstelling	9
1.3	Proces	9
1.4	Raadswerkgroep	10
1.5	Participatie	10
1.6	Leeswijzer	11

STRATEGIE

Hoofdstuk 2	**Strategie en sturing**	**14**
2.1	Wettelijk kader	15
2.2	Transitie naar Omgevingswet	16
2.3	Sturingsfilosofie	17
2.4	Methodiek	17
2.5	Strategische positie	18

ANALYSE

Hoofdstuk 3	**Bouwstenen**	**22**
3.1	Evaluatie Structuurvisie Wassenaar 2001-2015	23
3.2	Gezamenlijke toekomstdroom	24
3.3	Toekomstvisie Wassenaar 2025	25
3.4	Koersdocument	28
Hoofdstuk 4	**De Wassenaarse karakteristiek**	**30**
4.1	Chronologische ontwikkeling	31
4.2	Ruimtelijke kwaliteiten	34
4.3	Het dorpse karakter	41
4.4	Kwaliteiten in de regio	41
Hoofdstuk 5	**Transities**	**44**
5.1	Demografische ontwikkeling	45
5.2	Technologische vernieuwing	47
5.3	Globalisering	47
5.4	Schaalvergroting	47
5.5	Klimaatverandering	48
5.6	Energietransitie	48
5.7	Duurzaamheid	48

Hoofdstuk 6 Sectoren 50
6.1 Natuur en landschap, openbare ruimte 51
6.2 Cultureel erfgoed 54
6.3 Wonen 56
6.4 Economie, recreatie en toerisme 57
6.5 Verkeer en infrastructuur 62
6.6 Milieu, klimaat, duurzaamheid, afval 64
6.7 Zorg 66
6.8 Sport en gezondheid 66
6.9 Gemeentelijke accommodaties 68
6.10 Onderwijs 68
6.11 Kunst en cultuur 69
6.12 SWOT-analyse 70

VISIE

Hoofdstuk 7 Wassenaar is vitaal 'Landgoed aan zee' 74
7.1 Van analyse naar visie 75
7.2 Wassenaar als vitaal 'Landgoed aan zee' 76
7.3 Wat gaan we doen? 78
7.4 Uitwerkingsgebieden 83
7.5 Visiekaart Wassenaar 2025 'Landgoed aan zee' 86

Hoofdstuk 8 Samenhang in het omgevingsbeleid 90
8.1 Samenhang tussen gebied en sector 91
8.2 Gebiedsindeling 91
8.3 Gebiedsgerichte ambities 92

UITVOERING

Hoofdstuk 9 Uitvoeringsprogramma 98
9.1 Grondbeleid 99
9.2 PlanMER 99
9.3 Uitvoering 100

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

Als sluitstuk van een intensief en interactief traject ligt voor u de Structuurvisie Wassenaar 2025 'Landgoed aan zee'. In de nieuwe structuurvisie wordt een integrale ruimtelijke visie op hoofdlijnen geschetst voor Wassenaar in 2025.

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) verplicht gemeenten een structuurvisie te hebben. Naast de wettelijke verplichting vanuit de Wro, is er een aantal andere redenen om nu een nieuwe structuurvisie op te stellen:

- De looptijd van de huidige structuurvisie Wassenaar 'Een ruimtelijk toekomstbeeld voor de periode 2001 – 2015' is afgelopen. De visie is in 2005 vastgesteld onder de (oude) Wet op de Ruimtelijke Ordening en voldoet niet aan de eisen die de huidige Wro aan een structuurvisie stelt;
- In de afgelopen periode zijn zowel ruimtelijke als sociaal-maatschappelijke vraagstukken naar voren gekomen die om een actuele integrale visie vragen;
- Als voorbereiding op de komst van de nieuwe Omgevingswet is een actuele ruimtelijke visie op het grondgebied van Wassenaar gewenst die anticipeert op de transitie naar een omgevingsvisie.

1.2 Doelstelling

Het doel is het opstellen van een breed gedragen, gebiedsdekkend ruimtelijk afwegingskader voor Wassenaar tot 2025. De structuurvisie geeft nut en noodzaak aan van het duurzaam behoud van de unieke kwaliteiten van Wassenaar voor volgende generaties. Er is ook ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. De structuurvisie nodigt partijen uit te investeren in Wassenaar en biedt binnen een richtinggevend kader ruimte aan ambities van initiatiefnemers. Binnen de structuurvisie is een heldere balans aanwezig tussen het uitstippelen van een concrete ruimtelijke koers en tegelijkertijd de benodigde flexibiliteit om in te spelen op toekomstige trends en ontwikkelingen.

1.3 Proces

In aanloop naar deze structuurvisie is door de raad de Startnotitie Structuurvisie Wassenaar 2015-2025 vastgesteld waarin de kaders om te komen tot een nieuwe structuurvisie zijn vastgelegd. Vervolgens zijn op 8 juni 2015 de Toekomstvisie Wassenaar 2025 en het Koersdocument Structuurvisie Wassenaar 2015-2025 vastgesteld. Het koersdocument kan worden gezien als een tussenproduct om met inwoners en politiek te discussiëren over de richting van de structuurvisie Wassenaar 2025. De eerste richtinggevende uitgangspunten uit het koersdocument liggen aan de basis van de structuurvisie die nu voorligt.

Parallel aan het opstellen van de structuurvisie is een groot aantal sectorale visies tot stand gekomen: o.a. de Groen- en watervisie, Economische Visie, Woonvisie en het Verkeersplan voor Wassenaar. De sectorale visies geven inhoudelijk input voor de structuurvisie. De structuurvisie ligt aan de basis van het opstellen van nieuwe bestemmingsplannen.

1.4 Raadswerkgroep

De structuurvisie is het document bij uitstek dat past bij de kaderstellende rol van de raad. Daarom is de raad in een vroegtijdig stadium actief betrokken bij het opstellen van de structuurvisie. Met het vaststellen van de startnotitie is een raadswerkgroep ingesteld. Buiten de formele besluitvorming om hebben raadsleden, wethouder en ambtelijke ondersteuning met elkaar van gedachten gewisseld over proces, koers en inhoudelijke thema's.

1.5 Participatie

De structuurvisie is tot stand gekomen in samenspraak met de inwoners van Wassenaar. Ook andere overheden en buurgemeenten hebben een bijdrage geleverd. Tijdens een interactief participatietraject is gebruik gemaakt van de kennis van inwoners, ondernemers, verenigingen en andere belanghebbenden. In september 2014 zijn twee droombijeenkomsten georganiseerd. Een brede vertegenwoordiging uit verschillende hoeken van de Wassenaarse samenleving heeft zijn of haar droom voor Wassenaar in 2025 met de gemeente gedeeld. Aansluitend zijn diverse doelgroepen bezocht, zoals senioren in het Sophieke en middelbare scholieren op het Adelbert College.

Naast de droombijeenkomsten zijn in oktober 2014 voor de sectorale visies Groen en water, Economie, Wonen en Verkeer vier SWOT-avonden gehouden met desbetreffende stakeholders. De sterke (Strengths) en zwakke (Weaknesses) punten van Wassenaar zijn voor elke sector in beeld gebracht, evenals de kansen (Opportunities) en bedreigingen (Threats).

De uitkomsten van de diverse bijeenkomsten hebben geleid tot het Koersdocument Structuurvisie Wassenaar 2015-2025. Door de gemeente is aan iedereen die in het voortraject een bedrage heeft geleverd actief teruggekoppeld hoe

droombijeenkomst

alle inbreng is verwerkt. Deze aanpak is ook toegepast bij de ontwerp structuurvisie. In juni 2016 is een bijeenkomst georganiseerd om een eerste versie van de ontwerp structuurvisie met geïnteresseerden te bespreken. Daarnaast heeft vooroverleg plaatsgevonden met buurgemeenten en externe partijen zoals de provincie, waterschappen en Dunea.

Op grond van afdeling 3:4 van de Algemene wet bestuursrecht en de Inspraakverordening Wassenaar heeft de ontwerp structuurvisie inclusief bijbehorend uitvoeringsprogramma gedurende zes weken ter inzage gelegen. Binnen deze termijn is een inloopspreekuur georganiseerd en zijn vijftien zienswijzen ingediend. Deze zienswijzen hebben geleid tot aanscherping van en enkele aanvullingen op de structuurvisie. De door de raad vastgestelde structuurvisie is niet bindend voor burgers en daarmee niet vatbaar voor bezwaar en beroep. De structuurvisie is in eerste instantie een politiek bindend document en een inspiratiekader voor burgers. Uitwerking van de structuurvisie vindt plaats in juridisch bindende bestemmingsplannen.

1.6 Leeswijzer

De structuurvisie bestaat uit de onderdelen strategie, analyse, visie en uitvoering. Allereerst wordt in hoofdstuk 2 de strategie van de structuurvisie beschreven en de wijze waarop deze sturing geeft aan het ruimtelijk beleid van de gemeente. Hoofdstukken 3, 4, 5 en 6 vormen het analysedeel. Een gedegen analyse van diverse bouwstenen, de Wassenaarse karakteristiek, actuele trends en ontwikkelingen en een sectorale beschouwing ligt ten grondslag aan het opstellen van een visie op de toekomst.
Hoofdstukken 7 en 8 zijn de visiehoofdstukken. In hoofdstuk 7 wordt de ruimtelijke visie voor de komende tien jaar neergezet. In hoofdstuk 8 wordt de visie doorvertaald naar gebiedsgerichte ambities voor het centrum, buitengebied, woonwijken en bedrijventerreinen.
Tot slot bevat hoofdstuk 9 het uitvoeringsprogramma. Dit hoofdstuk gaat in op het uitvoeren van de visie en de daarvoor in te zetten instrumenten.

STRATEGIE

2

STRATEGIE EN STURING

De structuurvisie 2025 wordt gemaakt op basis van de uitkomsten van het participatietraject, bestaand beleid, trends en ontwikkelingen en een analyse van de huidige situatie. In dit hoofdstuk wordt aangegeven binnen welke kaders de structuurvisie tot stand is gekomen en op welke manier hier sturing aan wordt gegeven.

2.1 Wettelijk kader

Bij het opstellen van de structuurvisie is rekening gehouden met beleid van andere overheden. Een aantal beleidsstukken wordt inhoudelijk toegelicht vanwege de relevantie voor deze structuurvisie. Hierdoor wordt duidelijk binnen welke beleidskaders de structuurvisie tot stand is gekomen en hoe gemeentelijk beleid zijn oorsprong vindt in rijks- en provinciaal beleid.

Rijksbeleid

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) schetst een beeld hoe Nederland er in 2040 uit moet zien: concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig. De Rijksoverheid richt zich op nationale belangen, zoals een goed vestigingsklimaat, een degelijk wegennet en waterveiligheid. In de SVIR en de monitor Infrastructuur en Ruimte zijn 13 nationale belangen beschreven. Buiten die belangen hebben de decentrale overheden (provincie en gemeenten) beleidsvrijheid. Het uitgangspunt is dat het rijk taken decentraliseert of dereguleert (decentraal, tenzij…).

Deze koers betekent voor de gemeente dat meer dan voorheen moet worden ingezet op een goede afstemming met de provinciale Visie ruimte en mobiliteit (VRM). Om zorgvuldig ruimtegebruik te bevorderen, heeft het Rijk een 'ladder voor duurzame verstedelijking' opgenomen in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Gemeenten hanteren de ladder voor duurzame verstedelijking om de keuze voor en situering van nieuwe woon- en werklocaties te verantwoorden. De ladder is opgebouwd uit de volgende drie treden:

1. Bestaat er behoefte aan een voorgenomen ontwikkeling?
2. Zo ja, kan die dan binnen bestaand stedelijk gebied worden gerealiseerd?
3. En als dat laatste niet zo is, komt de ontwikkeling dan op een locatie die passend ontsloten is?

Provinciaal beleid

Provinciale Staten van Zuid-Holland hebben op 9 juli 2014 de Visie ruimte en mobiliteit (VRM), de Verordening ruimte, het Programma ruimte en het Programma mobiliteit vastgesteld. De Visie ruimte en mobiliteit biedt geen vast omlijnd eindbeeld, maar wel een perspectief voor de gewenste ontwikkeling van Zuid-Holland als geheel. De VRM biedt voldoende flexibiliteit om in de ruimtelijke ontwikkeling te reageren op maatschappelijke initiatieven.

Wassenaar ligt volgens de Verordening ruimte in beschermingscategorie 1 Kroonjuweel Cultureel Erfgoed. Een relatief beperkt aantal gebieden is zo bijzonder, waardevol of kwetsbaar, dat de instandhouding en mogelijk verdere ontwikkeling van de cultuurhistorische waarden die ze vertegenwoordigen, voorrang heeft boven alle andere ontwikkelingen. Deze gebieden dragen in hoge mate bij aan de identiteit, beleving en biodiversiteit van Zuid-Holland, vormen een tegenhanger van het stedelijk gebied en versterken aldus het onderscheidend karakter van de provincie. Ze leveren bovendien een substantiele bijdrage aan het toeristisch profiel en het leef- en vestigingsklimaat in de provincie.

Kroonjuweel cultureel erfgoed

De vier rode draden in de Visie ruimte en mobiliteit (VRM) zijn:
- Beter benutten en opwaarderen van wat er is;
- Vergroten van de agglomeratiekracht;
- Verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit;
- Bevorderen van een water- en energie-efficiënte samenleving.

Het Kroonjuweel Landgoederenzone Wassenaar herbergt naast een groot aantal landgoederen, de Veenzijdse en Duivenvoordse Polder en enkele groene uitlopers de stad in: het Haagsche Bos / Malieveld en Clingendael. De bescherming en versterking van deze unieke landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten staat centraal. Gebieden met deze kwaliteiten liggen veelal buiten bestaand stads- en dorpsgebied (BSD), maar soms ook daarbinnen. Ruimtelijke ontwikkelingen in gebieden met beschermingscategorie 1 zijn in beginsel alleen mogelijk voor zover ze bijdragen aan het behoud of de ontwikkeling van de specifieke waarden.

2.2 Transitie naar Omgevingswet

Deze structuurvisie is opgesteld in de periode dat de Omgevingswet in voorbereiding is ter vervanging van de huidige Wet ruimtelijke ordening (Wro). Waarschijnlijk wordt in 2019 de Omgevingswet van kracht. De Omgevingswet bundelt de wetgeving en regels voor een gezonde en veilige leefomgeving. De fysieke leefomgeving omvat in ieder geval de thema's: bouwwerken, infrastructuur en watersystemen, de milieucompartimenten water, bodem en lucht, landschappen, natuur en het cultureel erfgoed.

In de Omgevingswet vervangt de omgevingsvisie de huidige structuurvisie als een verplicht ruimtelijk beleidsdocument voor gemeentelijke overheden. De omgevingsvisie moet in ieder geval gaan over de wijze waarop het bestuursorgaan inhoud geeft aan haar verplichtingen op het gebied van overheidszorg voor een gezonde en veilige leefomgeving. Deze zorg richt zich onder andere op

een goede staat van het milieu en de bescherming van landschappelijke, natuurwetenschappelijke, cultuurhistorische en stedenbouwkundige waarden.

In een omgevingsvisie richt de visievorming zich op de verschillende terreinen van de fysieke leefomgeving. De fysieke leefomgeving is daarbij breder dan alleen de ruimtelijke aspecten. Onder meer ontwikkelingen op het gebied van water, milieu, landschap, landbouw, natuur, gezondheid, cultureel erfgoed en energie-infrastructuur worden beschreven en meegewogen in de omgevingsvisie. Deze aspecten worden in de omgevingsvisie niet alleen samengevoegd, maar ook integraal met elkaar verbonden. Er zullen voor deze aspecten geen aparte sectorale visies meer ontwikkeld worden.

Centraal in de Omgevingswet staat het vroegtijdig samenwerken met de omgeving: bewoners, ondernemers en belangenorganisaties. Dit vergroot de betrokkenheid en het draagvlak voor initiatieven maar vraagt een andere rol van de overheid. De omgevingsvisie gaat dan ook in op de sturingsfilosofie van het vaststellende bestuursorgaan en diens rol bij de realisatie van de visie.

De voorliggende structuurvisie vormt de inhoudelijke basis voor de toekomstige omgevingsvisie en biedt daarmee houvast in de overgangssituatie naar een nieuw wettelijk stelsel. Er wordt ingegaan op de sturingsfilosofie en voor zover mogelijk is de strategische visie van alle ruimtelijk relevante aspecten opgenomen. Wel is het sectorale beleid nog vastgelegd in separate visies die in 2015 en 2016 zijn vastgesteld. De sturingsfilosofie zoals hierna verwoord in hoofdstuk 2.3 zal in de transitieperiode richting de Omgevingswet verder worden uitgewerkt.

De uitgangspunten van de Omgevingswet:
- minder en overzichtelijke regels;
- meer ruimte voor initiatieven;
- lokaal maatwerk en vertrouwen.

2.3 Sturingsfilosofie

De veranderende rol van de overheid vraagt om een structuurvisie of omgevingsvisie die zowel de essentiële ruimtelijke kwaliteiten borgt als uitnodigt tot en kansen biedt aan initiatieven. Een inspirerende visie die binnen kaders ruimte geeft voor maatwerk en toekomstige ontwikkelingen.

Ruimtelijke ordening maakt deel uit van een groter geheel. Het nut van ruimtelijke ordening moet bijdragen aan een leefbare samenleving. Onze samenleving verandert voortdurend onder invloed van maatschappelijke ontwikkelingen. Een veranderende samenleving vraagt om een veranderende invulling van de rol van de overheid in het ruimtelijk domein. Niet meer één waarbij de overheid zelf vooraf alles bepaalt en vastlegt, maar één die zich actief richt op uitdagen, inspireren en meedenken.

De gemeente heeft in het ruimtelijk domein echter ook een andere rol. De rol van toetser en afweger. In deze rol wordt op transparante wijze het algemeen belang afgewogen tegen het persoonlijk belang van de initiatiefnemer. De structuurvisie of omgevingsvisie is daarbij het integrale afwegingsinstrument van de gemeente.

2.4 Methodiek

Met deze structuurvisie willen we zowel de markt als de samenleving uitnodigen, verleiden en faciliteren. Dit doen we volgens de filosofie van de uitnodigingsplanologie. Daarom geven we met deze structuurvisie op hoofdlijnen aan welke veranderingen we voor ogen hebben en wat onze ambities zijn. Vanuit de verschillende beleidsvelden is gekeken naar de huidige situatie van Wassenaar en naar de trends en ontwikkelingen die op ons afkomen. Deze worden integraal gewogen. Op basis van deze afweging maken we keuzes voor de toekomst. De gemeente is verantwoordelijk voor het in stand houden van de ruimtelijke hoofdstructuur van Wassenaar en biedt kaders waarbinnen ontwikkelingen kunnen plaatsvinden.

veranderende rol overheid

2.5 Strategische positie

Wassenaar maakt deel uit van een groter geheel. Voor het ontwikkelen van een structuurvisie moet niet alleen binnen de eigen gemeentegrenzen worden gekeken. Ontwikkelingen op een grotere schaal zijn ook van invloed op ons grondgebied. De gemeentegrens wordt meer en meer overschreden, zowel in het dagelijks gebruik van de bewoner als in de organisatie van publieke dienstverlening. Wassenaar werkt samen met andere gemeenten in verschillende (samenwerkings)verbanden. Per onderwerp wordt een passende en logische alliantie gezocht.

Wassenaar neemt een bijzondere positie in als scharnierpunt tussen twee regio's. Wassenaar behoort formeel tot de Metropoolregio Rotterdam – Den Haag (MRDH). De MRDH omvat het gebied van 23 gemeenten en is ontstaan uit het samengaan van de stadsregio's Rotterdam en Haaglanden. De MRDH bestaat uit de pijlers Vervoersautoriteit en Economisch Vestigingsklimaat. De deelnemende gemeenten bundelen hun krachten om het gebied beter bereikbaar te maken en het economisch vestigingsklimaat te versterken. Voor overige onderwerpen zoals ruimte, wonen en groen worden strategische allianties gevormd. Aan de noordzijde grenst Wassenaar aan de regio Holland Rijnland. Er wordt ook met verschillende gemeenten uit die regio samengewerkt.

Het vormen van strategische allianties met naastgelegen gemeenten in de MRDH en Holland Rijnland biedt kansen om zaken opnieuw en op het meest ideale schaalniveau te organiseren. In het ruimtelijk domein is met negen andere gemeenten uit Holland Rijnland samengewerkt aan de pilot Omgevingsvisie 'Hart van Holland'. Op het gebied van groen, recreatie en cultuur-

historie werkt Wassenaar nauw samen met de andere Duin Horst & Weide gemeenten Leidschendam-Voorburg en Voorschoten. Samen zijn we ook verenigd in de Landschapstafel Duin Horst & Weide, waar we met de gemeenten Den Haag, Zoetermeer en Leiden en ondernemers, landgoedeigenaren en maatschappelijke organisaties werken aan het vitaal, authentiek en voor een deel toegankelijk maken van Duin Horst & Weide.

In de verschillende samenwerkingsverbanden behartigt Wassenaar zijn belangen in de regio met behoud van de lokale identiteit. Onze identiteit met de daarbij behorende kwaliteiten en ambities is vastgelegd in de structuurvisie. Deze visie biedt een sterke profilering van Wassenaar in de regio. De structuurvisie heeft rekening gehouden met beleid van rijk, provincie, aangrenzende regio's en buurgemeenten en vormt daarmee ook een middel voor afstemming met andere overheden.

Duin Horst & Weide is het landschap tussen Leiden, Den Haag en Zoetermeer. Het is een uniek en gevarieerd groengebied midden in één van de dichtstbevolkte delen van Nederland. Inwoners van de aanliggende gemeenten kunnen hier rust ervaren en gebruik maken van recreatieve voorzieningen.

Wassenaar in regio

ANALYSE

3

BOUWSTENEN

Aan het opstellen van deze structuurvisie is een breed participatietraject en een grondige analyse voorafgegaan. Dit hoofdstuk begint met een evaluatie van de Structuurvisie Wassenaar 2001-2015. Vervolgens worden de uitkomsten van het participatietraject beschreven, gevolgd door een ruimtelijke vertaling van de Toekomstvisie Wassenaar 2025. Ook de richtinggevende uitgangspunten uit het Koersdocument Structuurvisie Wassenaar 2015-2025 worden aangehaald. Tezamen vormen deze onderdelen de bouwstenen voor de structuurvisie en worden meegewogen bij het opstellen van de visie voor Wassenaar in 2025.

3.1 Evaluatie Structuurvisie 2001-2015

De voorliggende structuurvisie is de opvolger van de structuurvisie Wassenaar 'Een ruimtelijk toekomstbeeld voor de periode 2001 – 2015'. Relevant voor het opstellen van een nieuwe structuurvisie is om te beginnen met een evaluatie op hoofdlijnen van de vorige structuurvisie. Welke onderdelen uit die visie zijn nog actueel en kunnen worden overgenomen in de nieuwe structuurvisie?

Met het citaat van Dudok begint de structuurvisie 2001-2015 en geeft daarmee in essentie de kernboodschap weer. De stedenbouwkundige opgave is gericht op instandhouding en incidenteel herstel of versterking van het ruimtelijk beeld.

De ruimtelijke hoofdstructuur van Wassenaar is de afgelopen 15 jaar in essentie ongewijzigd gebleven en vormt het kader waarbinnen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn. Binnen dit hoofdkader zijn in de structuurvisie 2001-2015 diverse uitvoeringsprojecten en gebiedsvisies benoemd die inmiddels voltooid zijn:

- Visie op het landschappelijk afronden van de bebouwingscontour aan de Noordrand;
- Centrumvisie, exclusief het meest noordwestelijke deel;
- Fietstunnel Den Deijl;
- Gebiedsvisie Zuidrand, exclusief de duurzaamheid van de veldsportprogramma's;
- Noordelijke Randweg Haaglanden (NORAH).

Een aantal andere uitvoeringsprojecten is niet gerealiseerd en werden veelvuldig genoemd tijdens het participatietraject. Dit betekent dat de ontwikkeling van deze gebieden de afgelopen jaren niet of slechts gedeeltelijk is opgepakt. Oorzaken hiervoor variëren van de complexiteit, diverse eigendomssituaties tot aan de economische recessie en het ontbreken van urgentie. Daardoor is er nog geen definitief eindbeeld geschetst en staan deze gebieden nog steeds op de agenda. Het gaat om de gebieden:

- Duindigt e.o. inclusief de sportvelden;
- Den Deijl;
- Duinrell e.o.

In hoofdstuk 7.4 wordt op deze gebieden ingezoomd.

Naast gebiedsgerichte projecten en visies wordt in de structuurvisie 2001-2015 specifiek ingegaan op diverse thema's: bevolking en wonen, werken en bedrijvigheid, voorzieningen en detailhandel, verkeer en infrastructuur, recreatie en sport, milieu en ecologie en tot slot de landbouw. Deze thema's zijn in het participatietraject voor de nieuwe structuurvisie in meer of mindere mate naar voren gekomen. Met name de verkeersproblematiek werd veelvuldig genoemd met de overbelasting van de N44/A44 en de wens voor een betere aantakking op het openbaar vervoernetwerk. Veel thema's zijn meegenomen bij het

"Immers het is inderdaad landsbelang, dat in dit dichtbevolkte westen, in de onmiddellijke nabijheid der zich ras ontwikkelende residentie, zoo fraai beplante gebieden als in uw gemeente thans nog voorkomen, zoo veel mogelijk als aaneengesloten parken en natuurgebieden blijven bestaan".

W.M. Dudok,
toelichting op de herziening van het Uitbreidingsplan Wassenaar, april 1936

opstellen van de sectorale visies of komen aan de orde in het vervolg van deze structuurvisie.

3.2 Gezamenlijke toekomstdroom

Het interactieve participatietraject voor de structuurvisie is afgetrapt met zogenaamde droombijeenkomsten. Een brede vertegenwoordiging uit verschillende hoeken van de Wassenaarse samenleving heeft de droombijeenkomsten bijgewoond en gedroomd over de toekomst van ons dorp. De centrale vraag luidde: "Wat is uw droom voor Wassenaar in 2025?". Tijdens bezoeken aan scholieren en senioren is dezelfde vraag neergelegd. Uit alle verkregen inbreng is een gezamenlijk droombeeld ontwikkeld dat dient als inspiratiebron voor de structuurvisie.

Wassenaar is in 2025 een groene oase in de Randstad, waarbij de relatie tussen stad en platteland is versterkt en de biodiversiteit in de duinen is gewaarborgd door een ecologische verbindingszone. De woonomgeving is veilig en sociaal. Er heerst een schoon en goed leefklimaat met betaalbare woningen en een gescheiden afvalmethodiek.

Ons grote sociale hart blijft kloppen, waarbij ontmoetingen tussen jong en oud worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Als voorbeeld dient het Havengebied waar een functiemix van onder andere wonen en horeca is ontwikkeld met aandacht voor kunst en waterrecreatie. Het centrum is levendig en compact met een sterke culturele functie: bibliotheek, theater, film, horeca, muziek. Kinderen worden van jongs af aan opgevoed in kunstvakken.

De verkeersdruk is in 2025 structureel aangepakt door een integraal verkeers- en vervoersplan met een sneltram tussen Den Haag, de Bollenstreek en Leiden en een ondertunneling van de Rijksstraatweg. Moderne ICT wordt ingezet om het verkeer te optimaliseren met automatische adviezen aan de weggebruiker over alternatieven. Het verkeer gaat niet langer door, maar om Deijleroord.

Gezamenlijke droom Wassenaarse gemeenschap

3.3 Toekomstvisie Wassenaar 2025

Voorafgaand aan de structuurvisie is de Toekomstvisie Wassenaar 2025 vastgesteld. De gezamenlijke droom, aangevuld met de uitkomsten van een workshop met de raad, is doorvertaald naar een schets van Wassenaar in 2025. Het DNA van Wassenaar wordt in de toekomstvisie als volgt omschreven: *"Wassenaar is een oase van rust, natuurlijk schoon, kleinschalig, veilig en geborgen en met een hoog voorzieningenniveau op het gebied van zorg, wonen, cultuur en erfgoed. Een sociaal betrokken, sportief en toegankelijke (internationale) gemeenschap liggend aan de Noordzee. Kortom een (inter)nationaal kwalitatief top woon- en leefmilieu."*

Dat zijn de DNA-bouwstenen die Wassenaar zo karaktervol en uniek maken. Aan de hand van deze bouwstenen wordt een mooi doorkijkje gegeven naar Wassenaar in 2025. Van dit doorkijkje is in het kader van deze structuurvisie een ruimtelijke vertaling gemaakt.

30
30

Het afwisselende landschap van duinen, horsten en weides heeft de status van Nationaal Park gekregen waarmee de vele natuur- en cultuurhistorische waarden worden behouden voor toekomstige generaties

Het historische dorpscentrum is de plek van fysieke ontmoeting dankzij het kwalitatief hoogwaardige winkelaanbod en sterke culturele functies

De verkeersdruk is structureel aangepakt met onder andere een lightrailverbinding tussen Den Haag, Leiden en de Bollenstreek

Draf- en renbaan Duindigt draagt bij aan behoud van het open landschap in de zuidrand, mogelijk door de ontwikkeling tot een internationaal paardencentrum

Door behoud en kwalitatief versterken van de groene buffers voorziet Wassenaar in een belangrijke regionale behoefte aan natuur, rust, ontspanning en extensieve recreatie

Wassenaar heeft een heterogene bevolkingssamenstelling door een breed woningaanbod variërend van kapitale landhuizen en villa's tot zorgvilla's en betaalbare woningen voor jonge gezinnen

Wassenaar heeft een sociaal betrokken samenleving op wijk- en buurtniveau. Het verenigingsleven bloeit en zorgt dat inwoners sociaal, maatschappelijk actief en sportief betrokken zijn bij hun gemeenschap. Dit uit zich in de kwaliteit van de openbare ruimte en de hoge mate van veiligheid. Kinderen kunnen veilig buiten spelen

Wassenaar is aantrekkelijk voor internationale kleinschalige kennisbedrijven. Dankzij haar internationale uitstraling met internationale scholen in combinatie met de goede bereikbaarheid van luchthaven Schiphol en het kwalitatief hoogwaardige woningaanbod voelen expats zich hier welkom en thuis

Nieuwe ontwikkelingen worden duurzaam ontworpen waarbij het energielabel A+ leidend is. Inwoners, organisaties en bedrijven worden daarbij gestimuleerd hun activiteiten zoveel mogelijk klimaatneutraal te maken en zelfvoorzienend te zijn in energie

Er geldt binnen de bebouwde kom een kindvriendelijke snelheidslimiet van maximaal 30 kilometer per uur

De rol van het (binnen) water is versterkt door het zichtbaar en beleefbaar maken van water in het hart van Wassenaar. Het Havengebied is ontwikkeld tot een mix van eigentijdse woningbouw, horeca en industrieel erfgoed ten behoeve van cultureel ondernemerschap en bedrijfsverzamelgebouwen.

Het 'blik op de weg' wordt zoveel mogelijk ondergronds georganiseerd. Met de gewenste ondertunneling van de N44 wordt bovengronds een nieuw park gecreëerd met wandel- en fietsroutes

Wassenaar als groene buffer voorkomt het verder dichtgroeien van de Randstad

3.4 Koersdocument

Het Koersdocument Structuurvisie Wassenaar 2015-2025 is vastgesteld door de gemeenteraad op 8 juni 2015. Het koersdocument is opgesteld als tussenproduct op weg naar de structuurvisie en bevat rondom acht thema's richtinggevende uitgangspunten. Deze uitgangspunten vormen het vertrekpunt van de nieuwe structuurvisie en liggen aan de basis van de sectorale visies Groen en water, Economie, Wonen en Verkeer. In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de sectorale visies.

Cultuurhistorie en uitstraling

Wassenaar is een dorp met allure en een internationale uitstraling. De ruimtelijke hoofdstructuur met het landschap, de lanen en weteringen en de cultuurhistorische waarden als beelddragers vormt het fundament van Wassenaar.

- De ruimtelijke opgave voor de komende jaren richt zich op instandhouding en versterking van deze ruimtelijke hoofdstructuur. Wassenaar wordt niet verder uitgebreid. Nieuwbouw in het dorp is mogelijk door vervanging van bestaande voorraad, herbestemming of op vrijgekomen locaties. Ontwikkelingen passen in maat en schaal bij het groene, kleinschalige en historische karakter van Wassenaar;
- Een sterke marketingstrategie met Wassenaar als Nationaal Park behoudt de vele natuur- en cultuurhistorische waarden voor toekomstige generaties en voorkomt het verder dichtgroeien van de Randstad. De herontwikkeling van draf- en renbaan Duindigt draagt hier aan bij.

Groen en water

Wassenaar is een groene parel aan zee. Het afwisselende landschap van duinen, horsten en weides met de lanen en weteringen behoort tot de ruimtelijke hoofdstructuur van Wassenaar.

- Door behoud en kwalitatief versterken van de groene buffers voorziet Wassenaar in een belangrijke regionale behoefte aan natuur, rust, ontspanning en extensieve recreatie;
- Er is een goede balans tussen recreatie, natuur en agrarisch gebruik;
- De waterstructuur is versterkt door het zichtbaar en beleefbaar maken van water in het hart van Wassenaar.

Sociale cohesie en veiligheid

Wassenaar is zorgzaam en veilig. Wassenaar heeft een sociaal betrokken samenleving op wijk- en buurtniveau. Het verenigingsleven zorgt dat inwoners sociaal, maatschappelijk, actief en sportief betrokken zijn bij hun gemeenschap. Dit uit zich in de kwaliteit van de openbare ruimte en de hoge mate van veiligheid. Kinderen kunnen veilig buiten spelen.

- De inrichting en het onderhoudsniveau van de openbare ruimte stimuleert de veiligheid en het samenbrengen van jong, oud en minder validen;
- Een goede spreiding en multifunctioneel gebruik van accommodaties bevordert de samenwerking tussen verschillende verenigingen;
- Het ruimtelijk beleid faciliteert de maatschappelijke vraag, zoals het langer thuis wonen en borging van zorg in de wijk.

Klimaat en duurzaamheid

Wassenaar is duurzaam en de natuurlijke omgeving is essentieel voor de leefbaarheid van ons dorp.

- De gemeente stimuleert en faciliteert duurzaamheidsmaatregelen bij ruimtelijke planvorming en herontwikkelingsopgaven. We streven naar een hoog energielabel;
- Waar nodig zullen in samenwerking met andere partijen aanpassingen worden doorgevoerd om de gevolgen van klimaatveranderingen op te vangen, passend binnen de ruimtelijke hoofdstructuur.

Economie en toerisme

Wassenaar kent een energiek economisch klimaat en heeft met haar groene uitstraling en ligging aan zee een uniek en onderscheidend imago in de regio.

- Het historische centrum is de plek van fysieke ontmoeting dankzij het kwalitatief hoogwaardige winkelaanbod en sterke culturele functies. Er heerst een goede balans tussen rust en gezelligheid;
- Detailhandel wordt geconcentreerd in het centrum en rond het Stadhoudersplein;
- De synergie tussen de toeristische aantrekkingskracht van Wassenaar en de lokale economische voorzieningen wordt versterkt.

Verkeer

Wassenaar is mobiel en bereikbaar met goed doorstromende hoofdroutes en een fijnmazig netwerk voor langzaam verkeer.

- Het blik op de weg wordt zoveel mogelijk ondergronds georganiseerd. Met de gewenste ondertunneling van de N44 wordt bovengronds een nieuw park gecreëerd met wandel en fietsroutes;
- Het fijnmazige netwerk voor fietsers wordt verder geoptimaliseerd zodat fietsverkeer gestimuleerd wordt;
- Wassenaar is beter aangehaakt op het openbaar vervoernetwerk, o.a. door een lightrailverbinding tussen Den Haag, Leiden en de Bollenstreek.

Wonen

Het gevarieerde woningaanbod met kapitale landhuizen en villa's tot zorgvilla's en betaalbare woningen voor jonge gezinnen past bij de woonwensen van diverse doelgroepen in verschillende leeftijdscategorieën.

- Bij nieuwbouw (Havengebied) en herontwikkeling/transformaties in het dorp wordt gekozen voor woningtypen die bijdragen aan een divers aanbod om zoveel als mogelijk, ondanks trends als vergrijzing en verdunning, een evenwichtige bevolkingssamenstelling te behouden waardoor het voorzieningenniveau in Wassenaar op peil blijft;
- Een betere doorstroming op de woningmarkt wordt gestimuleerd door o.a. appartementen voor senioren nabij het centrum.

Sturingsfilosofie

Inwoners zijn betrokken bij hun dorp. Bij planvorming wordt in een vroeg stadium gebruik gemaakt van de energie in de samenleving.

- De gemeente is verantwoordelijk voor de ruimtelijke hoofdstructuur van Wassenaar en nodigt de samenleving uit om binnen de gestelde kaders initiatieven te ontplooien;
- De structuurvisie geeft op hoofdlijnen aan welke koers de gemeente voor ogen heeft. De gemeente geeft ruimte aan initiatieven uit de markt en is transparant over de aspecten die bij de afweging een rol spelen.

4

DE WASSENAARSE KARAKTERISTIEK

Wassenaar is een gemeente met bijzondere kwaliteiten. De opbouw van de bodem bepaalt tot op de dag van vandaag de ruimtelijke hoofdstructuur. Het aantrekkelijke landschap wordt door bewoners en bezoekers, ieder op hun eigen manier, gewaardeerd en gebruikt. De meeste van deze kwaliteiten zijn al eeuwenlang aanwezig en dienen ook voor toekomstige generaties duurzaam behouden te blijven. Het huidige landschap en de ruimtelijke ontwikkeling van Wassenaar zijn in hoge mate bepaald door geologische processen waarbij het landschap van strandwallen en –vlakten is ontstaan. Om grip te krijgen op de ruimtelijke kwaliteiten, volgt eerst een beknopte beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van Wassenaar. Vervolgens wordt ingegaan op de specifieke kwaliteiten die Wassenaar maken tot het huidige dorp.

4.1 Chronologische ontwikkeling

Al rond 1800 voor Christus werd het gebied van het huidige Wassenaar bewoond. Op de strandwallen vonden de eerste bewoners een veilig en droog onderkomen, omringd door natte, lager gelegen strandvlakten. Wassenaar dankt zijn naam aan die natte gronden. Wasa betekent 'laag gelegen' of 'drassig'. 'Naer' betekent dichtbij. De vondst van het bronstijdgraf in het Weteringpark vormt het tastbare bewijs van bewoning in die tijd. Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat er in de oude dorpskern, die zich ontwikkelde vanuit het hoogste punt op de meest westelijke strandwal, al vanaf de Merovingische tijd (7e eeuw na Christus) sprake is van permanente bewoning.

Wassenaar is een vruchtbaar gebied dat ontgonnen werd door boeren. Eerst op de strandwallen, vanaf 1500 begon men ook met het ontginnen van de strandvlakten waarop zich veen had afgezet. Hiervoor diende het gebied ontwaterd te worden met behulp van een regelmatig slotenpatroon, wateringen en molens. De ligging van de boerderijen in de Veenzijdse-, Papewegse- en Oostdorperpolder op de overgang van de hoger gelegen strandwallen naar lager gelegen veenweidegebied is kenmerkend. De hoog gelegen zandgronden werden vanaf de 17e eeuw deels voor zandwinning gebruikt. Op de ontzande en ontboste gronden ontstonden in het laatste kwart van de 19e eeuw groentekwekerijen en de bollencultuur, met name in de omgeving van Oostdorp, de Katwijkseweg en de Rijksstraatweg.

In de nabijheid van de dorpskern lag een burcht, een grote versterking op een kunstmatige heuvel, van de Heren Van Wassenaer. De eerste vermelding van een lid van dit geslacht dateert van 1200. Op meer strategische plekken verrezen van de 13e tot en met de 16e eeuw kastelen, zoals Raaphorst, Zuidwijk en Persijn. In 1591 werd de eerste representatieve buitenplaats gebouwd, Clingendael.

Dit vormde het begin van een 400-jarig grondgebruik, bouw- en tuinaanlegtraditie die het huidige aanzien van Wassenaar in hoge mate bepaalt. Rijke stedelingen ontdekten Wassenaar namelijk in de 17e eeuw als uitstekende vestigingsplaats. Zij vonden er mooie locaties om een buitenplaats te laten bouwen: tegen de jonge duinen aan, zoals Rijksdorp en Duinrell en op de strandwallen, zoals De Paauw en Backershagen. Rond 1795 telde Wassenaar maar liefst 26 buitenplaatsen. Prins Frederik der Nederlanden, broer van koning Willem II, bezat van 1838 tot 1881 niet alleen Huize De Paauw, maar kocht ook vele aangrenzende landgoederen, waardoor een aaneengesloten landgoederenzone ontstond van meer dan 600 hectare.

De buitenplaatscultuur vormde ook de bakermat voor de sport- en jachtcultuur in Wassenaar. Elitesporten als tennis, golf en paardenrennen ontstonden op de buitenplaatsen. Golf startte in 1889 op buitenplaats Clingendael. Ook de renbaan lag in 1882 op Clingendael; vanaf 1906 op Duindigt.
Het vrijkomen van grote delen van de buitenplaatsgronden van Prins Frederik rond 1910 gaf het startsein voor een nieuwe ontwikkeling: de aanleg van villawijken. De enorme toename van de mobiliteit, door stijging van het autobezit en door de aanleg van de spoorlijn Rotterdam Hofplein – Scheveningen in 1907/'08 gaf een enorme impuls aan deze ontwikkeling. Tegelijkertijd groeide het sociale besef en ontstond vlak voor de Eerste Wereldoorlog de eerste sociale woningbouwvereniging die woningbouw realiseerde in Oostdorp en Kerkehout.

Niet alleen Wassenaar groeide sterk in de tweede helft van de twintigste eeuw. Ook de steden in onze omgeving groeiden gestaag. Dat ging met name ten koste van de groene buffers tussen de gemeenten

De villabouw stagneerde tijdens de Eerste Wereldoorlog, maar in de jaren twintig en dertig verrezen opnieuw veel grote villa's in de bosrijke omgeving van Wassenaar. De aanleg van de tramlijn Den Haag – Wassenaar – Leiden in 1923 maakte het ook voor de rijkere middenstand aantrekkelijk om zich in Wassenaar te vestigen, hetgeen resulteerde in wijken als Burgwey, Binnen Klingen en Nieuw Wassenaar. De spoor- en tramlijnen door Wassenaar werden in 1953, respectievelijk 1961 opgeheven.

Hoewel Wassenaar rond 1925 de ambitie had om te groeien van ca. 8000 naar 250.000 inwoners, is deze ambitie nooit gerealiseerd. Uiteindelijk heeft de groei met diverse naoorlogse uitbreidingswijken zich doorgezet tot het huidige aantal inwoners van circa 26.000.

Chronologische ontwikkeling

4.2 Ruimtelijke kwaliteiten

Het landschap

De gemeente heeft een kenmerkende opeenvolging van landschapstypen. De geschiedenis laat zien dat er een sterke relatie tussen bodem en functies is met een hoge mate van continuïteit in het grondgebruik.
Vanaf het westen gezien gaan het strand en de duinen (duin) over in een brede villa- en landgoederenzone (horst) en vervolgens naar het polderlandschap (weide). Elke zone van Duin Horst & Weide heeft een eigen verhaal en kwaliteiten, die worden gewaardeerd in samenhang met elkaar:

- de jonge duinen, waar tegenaan in de 17e eeuw buitenplaatsen werden gesticht om zo van het aanwezige zoete water en het natuurlijke reliëf gebruik te kunnen maken. Vanaf de tweede helft van de 19e eeuw worden de duinen gebruikt voor drinkwaterwinning;
- de groene, beboste strandwallen met vele landgoederen en villawijken;
- de contrasten tussen het open landschap van de polders met vergezichten en historische zichtlijnen, en de dichte, besloten bosschages van de landgoederenzone.

Het Rijk heeft de bijzondere kwaliteiten van het Wassenaarse landschap benoemd en beschermd als 'van rijkswege beschermd dorpsgezicht'. Vrijwel het gehele grondgebied, niet alleen de buitenplaatsen, maar ook de villawijken en grote delen van het veenweidegebied zijn door het Rijk beschermd.

Drie landschapszones

Cultuurhistorie en beeldbepalende elementen

Behalve het landschap is de bouwkundige component als beelddrager op een bijzondere manier aanwezig in Wassenaar. In de gemeente is een rijke en omvangrijke collectie architectonische objecten, voornamelijk woonhuizen uit de periode 1800-1945 aanwezig. Daarmee is de rol van bebouwing als beelddrager divers en opvallend. Op de schaal van de landgoederen en buitenplaatsen vormen de landhuizen, gebouwd tot 1918, een grotere architectonische eenheid met de in dezelfde stijl opgetrokken dienst- en portierswoningen, koetshuizen, garages of toegangshekken. De bebouwingscomponent vormt een samenhangend geheel met de parkaanleg van het landgoed of de buitenplaats. De villaparken, gebouwd na 1910, zoals De Kieviet, De Drie Papegaaien en Rijksdorp zijn op ensembleniveau opvallend, omdat naast een ruim opgezette verkaveling en een landschappelijk stratenplan ook naar harmonie werd gestreefd tussen landschap, bebouwing en architectuur van de villa's onderling. Naast een beperkt aantal dorpsuitbreidingen met een bijzonder karakter (sociale woningbouw in Oostdorp, het Burchtplein en omgeving) en een serie fraaie openbare gebouwen uit de jaren 1920 (van o.a. architect Co Brandes) blijft karakteristiek dat het architectonisch object niet zelf beeldbepalend is maar wel in combinatie met landschaps-architectonische middelen.

De naoorlogse bebouwing blijft op een paar uitzonderingen na kwalitatief achter bij de mogelijkheden die Wassenaar te bieden heeft. Nieuwbouw moet kunnen leiden tot het toevoegen van opvallende en beeldbepalende gebouwen aan het bestaande Wassenaarse repertoire.

Ruimtelijke hoofdstructuur

Vanuit de ontstaansgeschiedenis wordt duidelijk dat het landschap met zijn afwisseling van strandwallen en –vlakten sterk bepalend is voor het ruimtelijk beeld van Wassenaar. De oude wegen zijn tot stand gekomen op de kruin of op de flanken van de strandwallen, terwijl de hoofdwateringen juist in de strandvlakten zijn gegraven. De bodemstructuur heeft het kenmerkende beloop van zuidwest naar noordoost, parallel aan de kust van de hoofdwegen- en waterstructuur bepaald. Het bijzondere, gezoneerde landschap in combinatie met de bomenlanen, weteringen en de vele cultuurhistorische objecten en beeldbepalende elementen vormt de ruimtelijke hoofdstructuur van Wassenaar. De middelste 'horsten'-zone vormt hierin de groene ruggengraat en de belangrijkste identiteitsdrager. De duinen zijn de groene buffer tussen zee en dorp; de weiden de groene buffer tussen omringende dorpen en steden.
De ruimtelijke hoofdstructuur van Wassenaar is nader onder te verdelen in negen structuurdragers, waaronder zeven vlakken en twee lijnstructuren met ieder afzonderlijke kwaliteiten.

1. **De duinen.** Beschutte bossen, open vlakten en natte duinvalleien wisselen elkaar af waardoor de biodiversiteit in de duinen hoog is. Deze kwaliteiten worden extra beschermd in het Natura2000-gebied Meijendel en Berkheide, in een gemeentelijk beschermd dorpsgezicht en in het Cultuurhistorisch convenant Meijendel en Berkheide. De acht kilometer lange kustzone met duinen beveiligt tegen invloeden van zee, maar zorgt tegelijkertijd voor schoon drinkwater en heeft een belangrijke recreatieve meerwaarde. De duinen bevatten daarnaast een rijk militair erfgoed (Atlantikwall) en restanten van voormalig agrarisch grondgebruik;

2. **Sportlandschap.** In Wassenaar gaan buitenplaatscultuur en sporten in het groen al decennialang hand in hand. Op voormalige gronden van met name Clingendael, Duindigt en Groot Haesebroek bevinden zich sportvelden voor tennis, golf, hockey en paardenrennen. De sportvelden dragen bij aan de openheid van het landschap;

3. **Villaparken.** Veel landgoedbossen en buitenplaatsen zijn in de 20ste eeuw verkaveld ten behoeve van woningbouw. Dit zijn de zogenaamde woonbos-

sen, waarbij vrijstaande villa's op grote percelen zijn gerealiseerd. De veelal cultuurhistorisch waardevolle bebouwing draagt in belangrijke mate bij aan de karakteristieke uitstraling van ons dorp. De grote particuliere tuinen bepalen voor een belangrijk deel de groene uitstraling van Wassenaar;

4. **Landgoedparken.** De cultuurhistorisch waardevolle bebouwing en de bijbehorende tuin- en parkaanleg zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en hebben een hoge ensemblewaarde. Boomgroepen, parkbossen en lanen worden afgewisseld met open vlakten en zichtlijnen. De landgoedparken hebben hoge ecologische, recreatieve en cultuurhistorische kwaliteiten;

5. **Historisch dorpscentrum.** De kern van het dorp wordt gevormd door het Plein, waar eeuwenoude straten samenkomen. Hier concentreert zich de oudste bebouwing van het dorp met de middeleeuwse dorpskerk en het baljuwhuis. Het dorp kenmerkt zich door een rijke functiemengeling, kleinschalige bedrijvigheid (horeca, detailhandel) en veel groen rondom Duinrell en Neyenburgh;

6. **Anders wonen.** Wassenaar kent een grote differentiatie van bebouwingstypologieën. Behalve villa's en landhuizen heeft Wassenaar ook middenstandswoningen en sociale woningbouw in Oostdorp en Kerkehout, bijzondere woonvormen zoals het WAVO-park en naoorlogse wijken. Veel wijken met daarin een groot aantal centrale, groene wijkparken zijn ontworpen door bekende namen in de stedenbouw- en tuinarchitectuur;

7. **Weidegebied.** De laaggelegen strandvlakte (oostelijke zone) en het riviergebied (ten noorden van het dorp) bestaan hoofdzakelijk uit graslanden met veel weidevogels evenals een restant van de bollencultuur en akkerbouw. Het middeleeuwse verkavelingspatroon is nog goed herkenbaar in het landschap en de weteringen en kavelsloten zorgen voor een goede afwatering. De agrarische sector is de economische drager en beheerder van het weidegebied dat zich kenmerkt door zijn openheid;

8. **Water.** Uitgangspunt is de historische structuur met de kenmerkende weteringen. De gemeentegrens met Voorschoten wordt gevormd door de Scheytsloot, de scheidingswetering. De Veenwatering, Zijlwatering en Kaswatering behoren tot de hoofdwaterstructuur. De Zijlwatering is binnen stedelijk gebied opgenomen in het stedenbouwkundig weefsel van de woonwijken en doorkruist daarbij enkele landgoederen, waar de wetering deels vergraven is tot vijvers;

9. **Lanen.** Eén van de sterke punten van Wassenaar is de laanbomenstructuur. Wassenaar heeft circa 23.500 laanbomen. Enkele laanstructuren hebben hun oorsprong in de Middeleeuwen, zoals de Buurtweg, Jagerslaan en Rust- en Vreugdlaan. De lanen en laanbomen zijn de dragers van het groen in Wassenaar.

Ruimtelijke hoofdstructuur

4.3 Het dorpse karakter

Het karakter van Wassenaar wordt niet alleen bepaald door de negen structuurdragers die tezamen de ruimtelijke hoofdstructuur vormen. Veelvuldig wordt door inwoners 'het dorpse karakter' van Wassenaar geroemd. Het dorpse karakter komt deels voort uit zaken die niet ruimtelijk te vertalen zijn, zoals de saamhorigheid of het elkaar groeten. Maar een aantal ruimtelijke elementen van Wassenaar draagt wel degelijk bij aan het dorpse karakter.

Historisch centrum

Het historische centrum vormt de kern van waaruit Wassenaar als dorp is ontstaan en geeft daarmee aarding in de lokale geschiedenis en cultuur. De dorpskerk fungeert als centraal oriëntatiepunt omringd door historische bebouwing. Met een divers en kwalitatief winkelaanbod, culturele functies en hoogwaardige horeca is het centrum van belang als voorziening voor het dorp, voor de lokale ondernemers en als centraal ontmoetingspunt en verblijfsgebied.

Groen en kleinschalig

Wassenaar is opgebouwd uit afwisselende buurten en wijken met tussen de wijken veelal een groene zone in de vorm van kleine parken, weteringen en speelweides. Het merendeel van de bebouwing heeft een menselijke maat met een gevarieerde korrelgrootte, beperkte bouwhoogte, een afwisselende rooilijn en variatie in materiaalgebruik en detaillering. In de openbare ruimte worden diverse vormen van verharding toegepast. De tuinen zijn verzorgd en in combinatie met het wijkgroen en laanbeplanting dragen zij bij aan een gepersonaliseerd straatbeeld.

Voorzieningen en het verenigingsleven

Wassenaar heeft een hoogwaardig voorzieningenniveau. Naast het winkelaanbod in het centrum zijn er veel zorg- en sportvoorzieningen en onderwijsinstellingen verspreid over de gemeente. Dit zorgt ervoor dat bewoners elkaar regelmatig ontmoeten en elkaar leren kennen. Daarbovenop bevordert het rijke verenigingsleven met 27 wijk- en belangenorganisaties de onderlinge verbondenheid. Dit geeft een gevoel van geborgenheid en veiligheid.

4.4 Kwaliteiten in de regio

Wassenaar levert een belangrijke bijdrage aan de ruimtelijke en functionele kwaliteiten van de Randstad. Dit deel van Nederland heeft niet alleen baat bij veel werkgelegenheid en voldoende infrastructuur. Doordat de Randstad bijzondere cultuurlandschappen binnen zijn grenzen heeft, kan het zich rekenen tot één van de Europese topregio's. En Wassenaar is één van die bijzondere cultuurlandschappen. Met een lage bebouwingsdichtheid en de factor 'rust en ruimte' onderscheidt Wassenaar zich van andere gemeenten in de regio.

Wassenaar biedt met prachtige fiets- en wandelroutes veel mogelijkheden voor recreatie. Op het ene moment bevind je je nog midden tussen de weilanden, even later fiets je dwars door de landgoederenzone. In de duinen ben je weer in een heel andere wereld. De afwisseling van de landschappen duin, horst en weide is voor iedereen goed beleefbaar en uniek voor de Randstad. Duinrell en Meijendel trekken afzonderlijk ruim een miljoen bezoekers per jaar. Ook het koninklijk landgoed De Horsten is een populaire bestemming. Maar toch straalt Wassenaar door haar uitgestrektheid en rondom groene buffers 'rust en ruimte' uit.

De groene basis van Wassenaar draagt in combinatie met het vele monumentale erfgoed bij aan het (internationale) vestigingsklimaat. Door de combinatie van recreatieve 'open ruimte' met een 'top-woonmilieu' is Wassenaar van grote betekenis voor de economische ontwikkeling en leefbaarheid in de regio. Wassenaar is internationaal georiënteerd met een Amerikaanse en een Indonesische school en diverse ambassades en residenties. Op een steenworp afstand liggen het Bio Science Park, het Spacecluster in Noordwijk en de vele internationale instellingen voor vrede en recht in Den Haag. Dit alles biedt een hoogwaardig vestigingsklimaat voor circa 4.000 expats en kleinschalige internationale bedrijven.

De inwoners van omliggende steden komen hier graag wandelen en fietsen. Omgekeerd biedt de aanwezigheid van steden als Leiden en Den Haag voor inwoners van Wassenaar voordelen. Veel inwoners vinden werk in de omliggende gemeenten. Bovendien hebben de steden een royaal winkelaanbod, culturele voorzieningen en medische faciliteiten. De steden en Wassenaar hebben dus een symbiotische relatie.

5

TRANSITIES

Wat komt er de komende jaren op ons af? De toekomst laat zich moeilijk voorspellen, maar we kunnen wel rekening houden met trends en ontwikkelingen die (mogelijk) gevolgen hebben voor de ruimtelijke ontwikkeling van Wassenaar. Om grip te krijgen op de toekomst van ons dorp, worden in dit hoofdstuk de trends en ontwikkelingen beschreven voor zover we die nu kunnen voorzien. De transities worden meegenomen bij het formuleren van de visie voor Wassenaar in hoofdstuk 7.

5.1 Demografische ontwikkeling

Volgens de prognoses kent de bevolkingsomvang in Nederland tot 2040 een lichte groei. Steden vangen de grootste toename op. Mensen trekken naar plekken waar werk en kansen liggen. Door een trek naar de stad concentreert deze groei zich in de Randstad. Tot 2040 neemt volgens de prognoses van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) de bevolking in Den Haag met 15% toe. De Rijksstructuurvisie Infrastructuur en Ruimte voorziet dat er tot 2040 circa 27.000 woningen in het gebied rondom Leiden moeten worden bijgebouwd en de (voormalige) regio Haaglanden voorziet een regionale woningbehoefte in de periode 2011-2030 van 86.900 woningen. De druk op onze omgeving is groot.

Bevolkings- en huishoudensontwikkeling

Wassenaar telt circa 26.000 inwoners en ongeveer 11.500 huishoudens. De bevolkingsontwikkeling van Wassenaar blijft tot 2035 redelijk constant, met een kleine daling tot 2020 en een lichte stijging in de periode daarna. Dit komt mede doordat Wassenaar haar groene karakter wil behouden en daardoor geen ruimte biedt aan grootschalige uitbreidingen.

Prognose huishoudenontwikkeling Wassenaar in vergelijking met gemeentegrootte

Het aandeel ouderen en hun gemiddelde leeftijd stijgt waardoor de gemiddelde leeftijd van de bevolking toeneemt. Met haar groene en rustige omgeving is Wassenaar een aantrekkelijke woongemeente voor senioren. Wassenaar heeft relatief meer huishoudens in de leeftijd vanaf 45 jaar en minder jongere huishoudens. Wassenaar is in vergelijking met andere Nederlandse gemeenten al relatief vergrijsd. Van de huishoudens is 37% in 2015 65 jaar of ouder, landelijk is dat percentage 25%. De vergrijzing zal de komende jaren iets stijgen en kan gevolgen hebben voor onder andere de arbeidsmarkt, de woningmarkt en het voorzieningenniveau in de gemeente.

Prognose bevolking Wassenaar naar leeftijd tot 2040

Door de afname van het geboortecijfer zal het aandeel jongeren in de bevolking de komende jaren verder teruglopen (ontgroening). In Wassenaar wonen minder jongeren dan in de omliggende gemeenten. Dit is deels te verklaren door het feit dat jongeren (15-29 jarigen) vanwege de hoge huizenprijzen moeilijk een woning vinden in ons dorp. Daarnaast speelt mee dat Wassenaar geen hoger onderwijs binnen de gemeentegrenzen heeft en jongeren wegtrekken om te studeren. Toch lijkt het aantal <14-jarigen de komende tien jaar iets toe te nemen, mede door de instroom van statushouders, waardoor de bestaande onderwijsvoorzieningen op peil kunnen blijven.

Nederland krijgt de komende decennia te maken met een forse groei van het aantal huishoudens. Volgens cijfers van het CBS neemt tot 2025 het aantal eenoudergezinnen en eenpersoonshuishoudens, waaronder ouderen die zo lang mogelijk zelfstandig thuis moeten blijven wonen, verder toe. Deze verdunning zal doorzetten. Het CBS verwacht dat de gemiddelde huishoudgrootte in 2020 2,14 zal zijn, ten opzichte van 2,22 in 2010. In 2012 was de gemiddelde huishoudgrootte in Wassenaar 2,32 tegenover het landelijke gemiddelde van 2,20.

5.2 Technologische vernieuwing

Technologische ontwikkelingen en het voortschrijdend gebruik van ICT hebben invloed op het gebruik van de fysieke ruimte. Veel inkopen worden tegenwoordig gedaan via internet en thuis bezorgd of op een centraal ophaalpunt; het winkelen wordt steeds meer een beleving. Verdere automatisering en robotisering zullen de manier waarop we werken blijvend veranderen. Het effect van

3D-printing en laser cutting op onze productie valt nog niet te overzien. De verwachting is dat door automatisering en robotisering in de komende tien jaar twee à drie miljoen banen in het middensegment van de arbeidsmarkt zullen verdwijnen. Of het om verdringing of vervanging van banen gaat, moet nog blijken.

De doorbraaktechnologieën oftewel drastische innovaties zullen invloed hebben op het multifunctioneel gebruik van ruimten en gebouwen. Met nieuwe materialen, robotica en modulaire eenheden kunnen ruimten worden aangepast aan individuele behoeften en voorkeuren. Deze technologieën maken het makkelijker om gebouwen en woningen te delen, waardoor het ruimtegebruik voor verschillende functies terugneemt. Dit wordt ook wel slim of flexibel bouwen genoemd. Door slimme elektronica in de leefomgeving kunnen mensen langer zelfstandig blijven wonen.

Robotisering heeft ook gevolgen voor de manier waarop wij ons verplaatsen. Er wordt al hard gewerkt aan zelfrijdende auto's en slimme wegen. Ook in de landbouw neemt de vraag toe om onbemenste voertuigen in te zetten. Naast andere regelgeving vraagt het ook om aanpassingen van de openbare ruimte, met mogelijke gevolgen voor het landschap.

5.3 Globalisering

Wereldwijd concurreren steden en regio's met elkaar om kapitaal, kennis en kwaliteit binnen te halen. Grote metropolen hebben hierbij een sterke uitgangssituatie. De omgeving van Wassenaar biedt binnen de Nederlandse Deltametropool een sterk kennischcluster, met de universiteiten van Delft en Leiden, het Bio Science Park, het Spacecluster in Noordwijk, de internationale instellingen in Den Haag en diverse onderzoeksinstituten. Wassenaar biedt als 'Metropolitane landschapstuin' een aantrekkelijke en hooggewaardeerde leefomgeving midden in de Randstad op een steenworp afstand van Schiphol en Rotterdam The Hague Airport. Hoogopgeleide kenniswerkers waarderen die kwaliteiten. Omdat werk de kenniswerkers volgt, maakt deze combinatie van reeds aanwezige kennisinstituten en hoogwaardige woonmilieus onze positie sterk. Dit vraagt wel om een blijvende inzet voor behoud en versterking van de zo gewaardeerde kwaliteiten die Wassenaar onderscheidt van de meer verstedelijkte gebieden in de Randstad.

5.4 Schaalvergroting

Veel organisaties in het bedrijfsleven, overheid, onderwijs en bijbehorende voorzieningen combineren hun diensten op minder locaties. Dit kan besparingen en verbeteringen opleveren, maar ook een toename in fysieke, organisatorische en psychologische afstand. De lokale identiteit en sociale cohesie kan onder druk komen te staan. Aandachtspunt voor het behoud van ons kleinschalige karakter is schaalvergroting in o.a. de detailhandel en landbouw. Schaalvergroting is alleen mogelijk wanneer de behoefte is aangetoond, de ontwikkeling niet ten koste gaat van bedrijven elders in de gemeente en de uitbreiding passend is in de omgeving.

5.5 Klimaatverandering

Het klimaat verandert door opwarming van de aarde en trekt zich niets aan van gemeentegrenzen. Wassenaar e.o. krijgt te maken met de gevolgen van hitte en extreme buien, zeespiegelstijging en langdurige perioden van droogte. Op de lange termijn zullen deze klimaatveranderingen gevolgen hebben voor de inrichting van de openbare ruimte, zoals het creëren van voldoende waterbergend vermogen ter voorkoming van wateroverlast en het tegengaan van verstening. Klimaatadaptatie in Wassenaar zal in het teken staan van instandhouding van de kwaliteit van de duinen in verband met kustveiligheid en stijging van het grondwaterpeil. Het behouden en versterken van onze groene kwaliteiten is niet alleen van belang voor de ruimtelijke uitstraling. Groen speelt een belangrijke rol bij mitigatie. Het vele groen in Wassenaar, met name de oude bomen, fungeert als natuurlijk filter voor het zuiveren van verontreinigde lucht. De veenweidegebieden lopen het risico op versnelde bodemdaling. Verder zal door de hogere temperaturen (hittestress) de recreatiedruk vanuit de stad op de groene gebieden toenemen. In samenwerking met andere partijen zoals het Rijk, de hoogheemraadschappen en provincie zullen, waar nodig, aanpassingen in de openbare ruimte worden doorgevoerd.

5.6 Energietransitie

Klimaatverandering en de uitputting van natuurlijke hulpbronnen (fossiele brandstoffen) maken een energietransitie noodzakelijk. Op het gebied van energie worden grote veranderingen verwacht. De komende decennia moet met behulp van technologische vernieuwing overgeschakeld worden op alternatieve technieken. Reeds bekende alternatieven zoals de warmterotonde en hernieuwbare energiebronnen vragen om ingrepen in de toch al sterk verstedelijkte Randstad. Deze ingrepen vragen ruimte en zijn kostbaar. Een goede verdeling van kosten en baten vraagt om een regionale samenwerking.

5.7 Duurzaamheid

De energietransitie in combinatie met de verduurzamingstrend zal er in Wassenaar toe leiden dat steeds meer woningeigenaren en bedrijven de overstap maken naar duurzame energiebronnen (bv. zonnepanelen op de daken en bodemenergiesystemen). Ook zullen woningen steeds beter geïsoleerd worden. Daarbij moeten er voor een gezond binnenmilieu voldoende mogelijkheden zijn om te ventileren. Met behulp van een goede informatievoorziening kunnen mensen investeren in installaties voor de duurzame energievoorziening van derden. De verduurzaming van de mobiliteitsbehoefte vraagt om betere fietsvoorzieningen en een grotere behoefte aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Ook bewustwording speelt een belangrijke rol. Mensen krijgen meer belangstelling voor streekeigen producten. Wassenaar is in 2013 officieel uitgeroepen tot Fairtrade gemeente.

PETER MAUTZSTRAAT

6

SECTOREN

Parallel aan het structuurvisieproces zijn diverse sectorale visies opgesteld binnen het ruimtelijk en sociaal domein. In dit hoofdstuk wordt Wassenaar beschouwd vanuit de verschillende beleidssectoren. Deze sectoren tezamen bepalen de ruimtelijke kwaliteit van Wassenaar. Per sector worden zoveel mogelijk op strategisch niveau de uitgangssituatie en de ambities of speerpunten voor de komende periode beschreven. Daarbij moet worden aangetekend dat de doorlooptijd van de sectorale visies doorgaans korter is (veelal vier jaar) dan die van de structuurvisie.

6.1 Natuur en landschap, openbare ruimte

Uitgangssituatie

Al decennialang presenteert Wassenaar zich als groene oase in de Randstad. En dat is niet zonder reden. Meer dan 50% van de gemeente heeft natuur als bestemming. En ook de andere helft van ons 62,5 km² tellend grondgebied is grotendeels groen gekleurd. De overheidsrichtlijnen schrijven 75 m² per huishouden aan openbaar groen voor, maar in Wassenaar is dat het dubbele: 150 m² per huishouden.

Gelegen aan zee heeft Wassenaar een afwisselend landschap. Vanaf de kust landinwaarts is er een overgang van duingebied (duin) naar strandwallen en strandvlaktes (horst) en uiteindelijk het polderlandschap (weide). Deze overgangen zijn duidelijk zichtbaar en beleefbaar in het gebied van Duin Horst & Weide.

Uniek is de aaneengesloten landgoederenzone die op de strandwallen is ontstaan. Een ander uniek element voor Wassenaar is de laanbomenstructuur. Deze lanen vormen een belangrijke drager van de groenstructuur in de gemeente. Wassenaar kent niet alleen veel groen, maar vooral ook veel oud groen: dikke en hoge bomen en zeldzame soorten. De gemeente telt maar liefst 105 monumentale bomen. Veel van de groene elementen in Wassenaar behoren tot de ruimtelijke hoofdstructuur zoals beschreven in hoofdstuk 4.2.

Langs de Wassenaarse wegen staan 23.500 laanbomen, voor bijna iedere inwoner een laanboom.

Hoofdgroenstructuur

Door bedreigingen van buitenaf staat het groene gebied tussen Wassenaar en Katwijk onder druk. Wassenaar blijft strijden voor een groene zone van minimaal 1500 meter breed.

Ecologische Hoofdstructuur

Natura2000-gebieden

Circa 25% van het Wassenaars grondoppervlak is in gebruik als landbouwgebied, met name door de veehouderij en de tuinbouw. Deze agrarische bedrijfssectoren zorgen voor de instandhouding van de openheid van specifieke delen van het landschap en dragen zo in belangrijke mate bij aan het ruimtelijke beeld van Wassenaar. De agrarische bedrijven zijn in het algemeen toekomstbestendig en hebben naast de agrarische hoofdtaak steeds meer een beheertaak voor het landschap: ten behoeve van de karakteristieke openheid, als ecologische corridor, en als planologische buffer tussen Leiden en Den Haag. Bovendien is een groot gedeelte van de weilanden een belangrijk natuurgebied voor veenweidevogels.

Door het afwisselende landschap is de biodiversiteit in Wassenaar hoog. De verschillende landschappen herbergen veel uiteenlopende natuur- en ecologische waarden. Een groot deel van ons grondgebied is door de provincie aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De duinen hebben een eigen unieke flora en fauna. Meijendel en Berkheide zijn sinds 2013 Natura2000-gebied. Het groene gebied tussen Wassenaar en Katwijk is een van de laatste plekken in de Randstad die het strand verbindt met het Groene Hart. Er wordt een ecologische verbindingszone aangelegd die aansluit op de nieuwe faunapassage bij knooppunt Maaldrift. Dit biedt kansen voor diverse flora en diersoorten om vanuit Maaldrift de A44 over te steken naar de Papewegsepolder. Een sterk ecologisch netwerk is van essentieel belang voor het groen en vitaal houden van Wassenaar.

Naast groen vormt ook water een belangrijk aspect van onze leefomgeving. Schoon en gezond water is essentieel voor de kwaliteit van de leefomgeving. Bijvoorbeeld voor een prettige woonomgeving, voor recreatieve activiteiten zoals zwemmen, sportvissen of watersport en voor het behoud van groen en natuur. Wassenaar ligt aan de Noordzee. De Wassenaarse duinen leveren als waterwingebied ons drinkwater. Mede vanwege de duinen is de waterkwaliteit in Wassenaar goed en het landschap met zijn afwisseling van strandwallen en -vlakten zorgt voor een natuurlijke doorstroming. De waterstructuur met weteringen, sloten en vijvers is op orde en fungeert als goede afwatering en waterberging. Daarnaast speelt water een belangrijke rol in diverse recreatievormen. Naast de fysieke aanwezigheid van water (de waterkwantiteit) is ook de waterkwaliteit van groot belang voor zowel mens, dier als plant.

De openbare ruimte staat van alle gemeentelijke producten het dichtst bij de inwoners. De openbare ruimte biedt gelegenheid om te spelen, te verblijven en om elkaar te ontmoeten. Het onderhoudsniveau is voor de gebruikers direct merkbaar. Beheer en onderhoud wordt uitgevoerd op een kwaliteitsniveau dat is te kenmerken als sober en doelmatig. Dat betekent een veilige en schone leefomgeving met een goede balans tussen onderhoudsniveau en beschikbare middelen.

Ambitie en speerpunten

Wassenaar wil in 2025 de groenste gemeente van Nederland zijn. Het unieke groene karakter van Wassenaar wordt behouden, versterkt en uitgebreid, ook op wijk- en buurtniveau. Het oorspronkelijke ontwerp van gemeentelijke en particuliere landgoederen en parken wordt in kaart gebracht en hersteld. De hoogwaardige natuurwaarden in heel Wassenaar en specifiek in de duinen worden behouden en versterkt met speciale aandacht voor de continuïteit van de drinkwaterwinning. De waterstructuur wordt meer beleefbaar gemaakt en de waterkwaliteit waar nodig verbeterd.

In 2016 is Wassenaar als gedeeld derde geëindigd in de Nationale Groen-competitie Entente Florale.

De toenemende verstening van tuinen past niet binnen onze ambitie van groenste gemeente van Nederland. De gemeente maakt de komende tijd inzichtelijk wat de effecten zijn van het bestraten van een tuin. Mensen die hun tuin al betegeld hebben, worden gestimuleerd om de tegels (deels) weer te verwijderen zodat hun tuin kan vergroenen.

In Duin Horst & Weide worden de stad-land verbindingen versterkt. Met behoud van agrarische, cultuurhistorische en natuurwaarden worden de relatie tussen stad en land en de relatie met het water versterkt. Hierbij is een goede balans aanwezig tussen toegankelijkheid en ervaring van rust. Opgaven zijn gericht op de ontwikkeling van aantrekkelijke routes vanuit de stad naar het landelijk gebied en het versterken van de betrokkenheid van de stedeling bij Duin Horst & Weide. Recreatief medegebruik is noodzakelijk om het draagvlak te vergroten voor kwalitatief behoud van de agrarische, cultuurhistorische en natuurwaarden in het gebied. In het kwetsbare veenweidegebied wordt zeer terughoudend omgegaan met recreatief medegebruik. De agrariërs hebben als drager van het open polderlandschap mogelijkheden voor schaalvergroting en verbreding.

De gemeente gaat aan de slag om het onderhoud in de openbare ruimte naar een hoger niveau te tillen. Onze inwoners die woonachtig zijn in een van de groenste gemeenten van Nederland verdienen het om dagelijks te kunnen genieten van een kwalitatief hoogwaardig onderhoudsniveau van het groen. Speciale aandacht gaat uit naar het creëren van natuurlijke speelplekken. Wassenaar is een veilige en schone gemeente waarvoor iedereen zich gezamenlijk inzet. Bij duurzame uitbreiding, inrichting en onderhoud van het groen in de wijken worden inwoners actief betrokken. Dit vergroot de bewustwording voor de bijzondere kwaliteiten van ons groen en legt een solide basis voor het beleid en beheer van openbaar groen, recreatie, landgoederen en de laanstructuren.

In de dagelijkse praktijk willen we biodiversiteit en ecologische verbindingszones onderhouden en versterken, evenals de relatie tussen stad en platteland en een schoon en goed leefklimaat. Daarom baseren we onze beheerdoelstellingen op vijf aspecten:

- Behouden en versterken van openheid en landelijke identiteit;
- Versterken van de gebruiksmogelijkheden van het landschap;
- Versterken van onze bereikbaarheid;
- Zorgen voor een robuuste ecologische verbinding en stapstenen tussen duinen en polder;
- Versterken van bekendheid van de gebieden.

6.2 Cultureel erfgoed

Uitgangssituatie

Cultuurhistorie vormt een onlosmakelijk onderdeel van de ruimtelijke hoofdstructuur van Wassenaar. Een groot deel van de zeven cultuurhistorische hoofdthema's komen terug in de ruimtelijke hoofdstructuur zoals omschreven in hoofdstuk 4.2.

De zeven cultuurhistorische hoofdthema's van Wassenaar zijn:

- Historisch dorpscentrum met haar woon-winkelcultuur, bedrijvigheid en bouwhistorisch waardevolle bebouwing;
- Agrarisch erfgoed (inclusief bollencultuur);
- Landgoederen- en buitenplaatscultuur;
- Villacultuur;
- Bad-, sport- en recreatiecultuur;
- Typerend voor de wijk of een specifiek onderdeel van de geschiedenis van Wassenaar;
- Militair erfgoed.

Zowel boven als onder de grond draagt het cultureel erfgoed bij aan het zichtbaar en beleefbaar houden van de geschiedenis van het dorp. Niet alleen de stedenbouwkundige en landschappelijke structuren bepalen in hoge mate het karakter en de identiteit van Wassenaar. Als bouwkundige component is een rijke en omvangrijke collectie architectonische objecten aanwezig. Van woonhuizen uit de periode 1800-1945, vele buitenplaatsen en landgoederen tot villawijken en meer recentere dorpsuitbreidingen uit de Wederopbouw. De rol van bebouwing als beelddrager is divers en opvallend. Architectonische ankerpunten zoals kerken en buurthuizen dragen bij aan de identiteit van een wijk en spelen als ontmoetingsplek een belangrijke rol in de sociale cohesie van Wassenaar. Daarnaast biedt het erfgoed goede aanknopingspunten voor recreatie en toerisme.

Wassenaar heeft 338 rijksmonumenten waaronder bijna 30 historische landgoederen of buitenplaatsen en 110 gemeentelijke monumenten. Er is een rijke ontwerptraditie met grote namen in de (tuin)architectuur en stedenbouw, bijvoorbeeld Co Brandes, Joh. Mutters, de familie Zocher, Copijn en W.M. Dudok. De gemeente Wassenaar heeft twee van rijkswege beschermde dorpsgezichten, namelijk de dorpskern (sinds 1967) en de Landgoederenzone die zich uitstrekt over Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg' (sinds 2007). De bijzondere cultuurwaarden van het duingebied Meijendel zijn erkend als een gemeentelijk beschermd dorpsgezicht.

De gemeente Wassenaar is rijk aan archeologie. De ligging van het dorp op de strandwallen en –vlakten heeft ervoor gezorgd dat bewoning en gebruik van het landschap al vanaf de prehistorie mogelijk was. Vele opgravingen hebben de rijkdom aan archeologische resten aangetoond, zoals het Bronstijdgraf in Weteringpark. Hoewel verborgen onder het maaiveld zijn deze sporen van grote cultuurhistorische waarde en dragen bij aan de identiteit van Wassenaar.

Ambitie en speerpunten

De cultuurhistorische kwaliteiten zijn van wezenlijk belang voor de ruimtelijke en sociale identiteit en de herkenbaarheid van Wassenaar. In het verleden

Beschermd dorpsgezicht Landgoederenzone

De provincie Zuid-Holland heeft de landgoederenzone van Wassenaar benoemd als Kroonjuweel. Kroonjuwelen zijn gebieden of elementen met een zeer gave, kwetsbare cultuurhistorische samenhang, die door hun unieke karakter bepalend zijn en daarom bestempeld als 'identiteitsdragers' van de provincie.

wordt de basis gelegen voor de toekomst. Het doel van het erfgoedbeleid is op een zorgvuldige en afgewogen wijze het cultuurhistorisch erfgoed in een goede staat door te geven aan volgende generaties, zodat ook zij daar voor hun toekomst op kunnen voortbouwen en het kunnen blijven zien, beleven en ervaren.

De speerpunten van het erfgoedbeleid zijn:

- Behouden, versterken en benutten van de cultuurhistorische kwaliteiten;
- Bevorderen van herbestemming en verduurzaming van het erfgoed waarbij creativiteit en maatwerk centraal staat;
- Het in een vroegtijdig stadium betrekken van erfgoed als inspiratiebron, katalysator en toetssteen bij zowel ruimtelijk beleid als bij andere relevante beleidssectoren;
- Ontwikkelen van richtlijnen voor duurzaam behoud en versterking van de cultuurhistorische waarden;
- Kennis ontwikkelen, vergroten en delen, draagvlak behouden en vergroten bewustwording;
- Stimuleren van samenwerking en vrijwilligerswerk; het benutten van kennis en kunde van burgers en andere partners, waaronder de commissie Welstand en Cultureel Erfgoed (WCE), de Klankbordgroep erfgoed Wassenaar en de buurtverenigingen;
- Zoeken naar en intensivering van samenwerkingsverbanden zoals de erfgoedlijnen Landgoederen en Atlantikwall, het Cultuurhistorisch convenant Meijendel en Berkheide en de Landschapstafel Duin Horst & Weide.

Op het gebied van archeologie werkt Wassenaar samen met de gemeenten Voorschoten en Leidschendam-Voorburg. Archeologische waarden worden op zorgvuldige wijze meegewogen in ruimtelijke procedures. Het archeologiebeleid wordt georganiseerd rond de drie pijlers beheren, regisseren en communiceren.

6.3 Wonen

Uitgangssituatie

Wassenaar geniet landelijke bekendheid vanwege haar fraaie groene woonomgeving. Wassenaar kent meerdere woonmilieus en biedt meer diversiteit dan alleen 'rijk en duur' wonen. De zandstranden, het duingebied, het bosareaal en de vele historische landgoederen, buitenplaatsen, monumenten en de historische dorpskern maken Wassenaar tot een zeer aantrekkelijke (woon)-gemeente. Indicatoren als basisvoorzieningen (winkels en basisscholen), plusvoorzieningen (nabijheid zorg en hoger onderwijs), werkgelegenheid, groen en een harmonieus leefklimaat scoren hoog.

Typerend voor de woningmarkt van Wassenaar is de verhouding huur- en koopwoningen. De helft van de woningen in Wassenaar is huurwoning en daarvan is ruim de helft in bezit is van corporaties. Daarnaast kent Wassenaar relatief hoge woningprijzen. Deze kenmerken leiden er toe dat bepaalde doelgroepen zoals starters en huishoudens met een middeninkomen moeilijk aan een woning komen. De bevolkingsopbouw van Wassenaar dreigt daardoor wat eenzijdig te worden.

Ambitie en speerpunten

Kernboodschap van het woonbeleid is behoud van Wassenaar als aantrekkelijke woongemeente voor alle doelgroepen. Nieuwbouw bij transformatie of herontwikkeling staat in het teken van vitaliteit. Er wordt gestreefd naar gedifferentieerde wijken waarbij geen grote concentratie van kwetsbare groepen aanwezig is. Het woningaanbod sluit beter aan op de vraag. Daarbij wordt een balans gezocht tussen het behouden van kwaliteit, het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid van de woningvoorraad voor specifieke doelgroepen zoals statushouders.

Speerpunten van het woonbeleid zijn:

- Alle doelgroepen (jongeren, gezinnen, ouderen, alleenstaanden) kunnen goed wonen in Wassenaar;
- Vergroten van de slaagkansen voor middeninkomens, jongeren, starters en jonge gezinnen op de woningmarkt;
- Een levensloopvriendelijke gemeente: langer zelfstandig wonen in de wijk in een passende woning voor ouderen en mensen met een beperking. Aandacht voor kwetsbare groepen;
- Verduurzaming van de woningvoorraad;
- Het borgen van de uitvoering van het woonbeleid door goede samenwerking met corporaties en andere partijen en monitoring.

6.4 Economie, recreatie en toerisme

Uitgangssituatie

Een vitale en op duurzaamheid gerichte lokale economie is van essentieel belang voor de ontwikkeling en leefbaarheid van Wassenaar. Wassenaar kent een drietal winkelconcentraties: het centrum met 'de winkelhaak' Langstraat – Van Hogendorpstraat – Luifelbaan, het Stadhoudersplein en de Oostdorperweg. Daarnaast zijn er ook verspreid winkels te vinden in de verschillende wijken en is er een weekmarkt in het centrum.

Totaaloverzicht detailhandel, kantoren, bedrijven en horeca

Wassenaar is vanouds een agrarisch dorp dat zich heeft ontwikkeld tot woongemeente. De bedrijvigheid is voornamelijk historisch gegroeid of sterk verbonden aan het woonmilieu, de recreatie of het toerisme. Er zijn enkele grote werkgevers zoals de ANWB en camping- en attractiepark Duinrell. Wassenaar heeft met de Hoge Klei, Maaldrift en Van Hallstraat drie bedrijventerreinen met ieder hun eigen profiel.

Wassenaar kampt niet met grote leegstand of noemenswaardige problemen op de kantorenmarkt. Kantoorlocaties liggen aan de Hofcampweg en in de omgeving van Den Deijl. Daarnaast bevindt zich nog een aantal kantoren en kleinschalige bedrijfsverzamelgebouwen langs en rondom de Rijksstraatweg. De Zelfstandigen Zonder Personeel (ZZP`ers) zijn een belangrijke en groeiende groep in Wassenaar. Wassenaar telt circa 1.300 ZZP'ers en zal dit aantal de komende jaren verder zien toenemen. Hiermee vertegenwoordigt de ZZP'er ruim 13% van de beroepsbevolking van Wassenaar.

Het profiel van de drie bedrijventerreinen:

1. Hoge Klei: kleinschalige, ambachtelijke bedrijven, opslag;
2. Maaldrift: een duurzaam bedrijventerrein met voornamelijk verkeer aantrekkende bedrijven en bedrijven met een hoge milieucategorie (industrieel);
3. Van Hallstraat: grootschalige detailhandel, dienstverlening, kantoren, kleinschalige bedrijven en garages.

Wassenaar is op het gebied van recreatie en toerisme niet te vergelijken met andere gemeenten. Door het gevarieerde landschap heeft Wassenaar een divers aanbod aan gezins-, cultuur- en natuurtoerisme: Duinrell, het familiestrand bij de Wassenaarse Slag, Meijendel en kleinere bestemmingen als de landgoederenzone met o.a. museum Voorlinden, De Horsten en draf- en renbaan Duindigt. De toeristische sector levert direct en indirect tussen de 20-25% van de banen in Wassenaar.

Wassenaar is een gemeente met veel natuurgerichte extensieve recreatie, waarbij natuurbeleving vaak gecombineerd wordt met cultuurhistorische hoogtepunten. In Wassenaar zijn veel gemarkeerde wandel- en fietsroutes. Daarnaast heeft de gemeente een uitgebreid netwerk van ruiterpaden. Het recreatief netwerk verbindt de verschillende bestemmingen binnen Wassenaar. Het zorgt ervoor dat mensen al naar gelang hun behoefte, kleine en grotere ommetjes kunnen maken en dat bestemmingen op een aantrekkelijke manier bereikt kunnen worden.

Naast wandelen en fietsen wordt het water ook veel gebruikt voor diverse vormen van natuurgerichte recreatie. Naast zwemmen in zee biedt de Wassenaarse Slag ruimte aan diverse activiteiten. De goed vertakte waterstructuur biedt mogelijkheden voor de sportvisserij en bij vorst voor schaatsers. Over de Zijlwatering loopt een kanoroute richting het Valkenburgse Meer. Daarnaast kan men kanoën over de Veenwatering. De gemeente heeft drie jachthavens binnen haar grondgebied: aan de Wassenaarse Zijl, in het centrum en aan de rand van Vliegveld Valkenburg. Voor toeristen heeft Wassenaar drie campings (Duinhorst, Maaldrift en Duinrell), enkele hotels en diverse horeca. De horeca is vooral geconcentreerd in het centrum, in Meijendel en langs de Wassenaarse Slag.

Extensieve recreatie is een vorm van recreëren met weinig dynamiek die nauwelijks druk uitoefent op de omgeving. Er zijn weinig of geen gebouwen nodig en het aantal recreanten (per tijdseenheid of oppervlakte-eenheid) is beperkt.

In een werkatelier hebben ondernemers in het centrum gezamenlijk besloten om het winkelen in Wassenaar te positioneren met de drie kernwaarden Persoonlijk, Stijlvol en Authentiek.

Ambitie en speerpunten

Wassenaar zet in op de realisatie van een compacte, toekomstbestendige en dynamische detailhandelsstructuur die aansluit bij de behoeften en bezoekmotieven van consumenten en die voldoende ontwikkelingsmogelijkheden biedt voor ondernemers. Er wordt gekozen voor twee sterke locaties met het centrum als divers recreatief winkelgebied en het Stadhoudersplein voor de dagelijkse boodschappen.

De gemeente streeft naar een ontwikkeling van horeca die een bijdrage levert aan de kwaliteit van het wonen, werken, winkelen en verblijven in Wassenaar. Horeca moet voornamelijk geconcentreerd worden daar waar nu al diverse gelegenheden zijn. De gemeente onderkent daarnaast het belang van haar ligging in het landelijk gebied en de recreatieve mogelijkheden die hieraan verbonden zijn. In het landelijk gebied blijven er daarom mogelijkheden voor (horeca)ontwikkelingen die een directe relatie hebben met het omliggende landschap of de cultuurhistorische elementen.

Voor bedrijventerreinen zetten we in op vitaliseren van locaties, optimaliseren van het gebruik, verdichten boven uitbreiden en behoud door ontwikkeling. Het beleid van de gemeente is er in beginsel op gericht dat bedrijven met milieuhinderlijke of verkeerintensieve activiteiten uiteindelijk uit de woongebieden verdwijnen naar een voor het bedrijf passende locatie.

Omdat er in Wassenaar veel ZZP`ers wonen en werken streeft de gemeente naar een goed klimaat voor de ZZP'er met bijpassende faciliteiten. ZZP'ers moeten de keuze en mogelijkheid hebben om zowel thuis te werken als gezamenlijk met andere ondernemers in een bedrijfsverzamelgebouw of kleinschalige bedrijfsruimte.

Voor de toekomstige ontwikkeling van het toerisme in Wassenaar wordt ingezet op versterking en kwalitatieve ontwikkeling van het toeristische aanbod. Binnen dit aanbod zijn vier belangrijke toeristische 'clusters' te onderscheiden:

1. Populair vermaak: De as Duinrell – Wassenaarse Slag richt zich hoofdzakelijk op populaire vrijetijdsbesteding;
2. Natuur en landschap: Het duinlandschap van Meijendel, de landgoederenzone en het open veenweidegebied bieden uitgebreide mogelijkheden om te fietsen, te wandelen en te recreëren in de natuur;
3. Exclusieve cultuur: Wassenaar staat bekend om haar rijke en 'Koninklijke' imago. De combinatie van landgoederen en buitenplaatsen, villawijken, museum Voorlinden, de draf- en renbaan Duindigt en het rijke culturele erfgoed is uniek en onderscheidend voor Wassenaar;
4. Watertoerisme: Ondanks de aanwezigheid van drie jachthavens en een aantal vaarwegen is het watertoerisme in Wassenaar momenteel beperkt. Dit zou versterkt kunnen worden door het optimaliseren van waterroutes, door aan te haken op het sloepennetwerk van Leiden e.o. en door de havens beter te benutten met voorzieningen voor waterrecreatie.

Een grote (kwantitatieve) toename van het aantal toeristen wordt niet wenselijk geacht. Dit zou de druk op het landschap verder verhogen en het rustieke, typisch Wassenaarse karakter verstoren. We streven naar duurzaam toerisme waarbij behoud van natuur, cultuur en milieu op korte en lange termijn centraal staat. Er is alleen ruimte voor nieuwe voorzieningen die passend zijn bij de aard en het karakter van Wassenaar. De ambitie is wel dat recreanten en toeristen wat langer verblijven en meer gaan besteden. Dat kan door de verbindingen tussen voorzieningen te versterken: de huidige recreatie- en horecavoorzieningen verwijzen naar elkaar, er komen nieuwe arrangementen en de routestructuur wordt hierop aangepast.

Voor versterking van het toeristische product in Wassenaar en het beter benutten van de economische potenties wordt in hoofdlijnen ingezet op de volgende aspecten:

- Versterken verbindingen binnen de clusters;
- Versterken verbindingen tussen de clusters;
- Het centrum als overlappende schakel;
- Vergroten van de bekendheid naar buiten van aanwezige wandel- en fietsroutes;
- Betere en eenduidige bewegwijzering;
- Verlengen verblijfsduur van de bezoeker.

Toeristische clusters

6.5 Verkeer en infrastructuur

Uitgangssituatie

Wassenaar ligt aan de N44/A44 en de N14 hetgeen gunstig is ten opzichte van belangrijke bestemmingen als Den Haag, Leiden, Amsterdam en de luchthavens Schiphol en Rotterdam The Hague Airport. Deze gunstige ligging direct langs de N44/A44 zorgt echter ook voor overlast. Lange files en veel sluipverkeer zijn aan de orde van de dag, met name rond het Rozenplein. Aan de zuidkant leiden de vele activiteiten op het sportcomplex de Roggewoning en de komst van museum Voorlinden tot een hoge verkeersdruk op de wijk Binnen Klingen.

Infrastructurele ontwikkelingen in de directie omgeving van Wassenaar hebben ook gevolgen voor ons dorp. De komst van de Rijnlandroute, de aanleg van de Rotterdamsebaan en de mogelijk ongelijkvloerse kruisingen op de N14 (NORAH) zorgen niet voor een ontlasting, maar potentieel voor een toename van de verkeersdruk onze kant op.

De verkeersstructuur binnen het dorp wordt in hoofdzaak gedragen door de drie assen Van Zuylen van Nijeveltstraat, Lange Kerkdam en Van Oldenbarneveltweg. Alleen bestemmingsverkeer komt in het dorp zelf en doorgaand verkeer wordt via de drie assen om het centrum heen geleid. Vanuit de wijken wordt het verkeer via zogenaamde wijkontsluitingswegen aan- en afgevoerd.

Verkeersstructuur

Het autobezit in Wassenaar is relatief hoog. Hoewel in Wassenaar veel auto's op eigen terrein geparkeerd kunnen worden, worden ook veel auto's in het openbaar gebied geparkeerd. Met het stijgende autobezit neemt de druk op parkeerplaatsen toe, met name in de wat oudere wijken rond het centrum. In het centrum geldt overal gratis parkeren in combinatie met een blauwe zone.

Het openbaar vervoernetwerk van en naar Wassenaar functioneert overdag naar behoren maar wordt bedreigd door bezuinigingen. Het servicelevel is de afgelopen jaren verminderd, met name in de avonduren. De bovenregionale OV-bereikbaarheid is matig doordat een spoorverbinding ontbreekt. Het dichtstbijzijnde treinstation Voorschoten is niet rechtsreeks met het openbaar vervoer bereikbaar.

Wassenaar heeft een uitgebreid netwerk van fraai gelegen fiets- en wandelpaden waarvan in de weekenden veel gebruik gemaakt wordt door recreanten. De snelfietsroute tussen Den Haag en Leiden loopt door Wassenaar evenals belangrijke doorgaande verbindingen binnen het regionaal fietsroutenetwerk.

Voetgangers vormen een diverse groep met verschillende snelheden en flexibiliteit. Voor voetgangers is een uitgebreid netwerk van voetpaden en trottoirs aanwezig. Voor recreatief wandelen heeft Wassenaar een uitgebreid wandelpadennetwerk, zowel in de duinen, door de landgoederenzone als in het poldergebied.

Het verkeersbeleid in Wassenaar is gericht op het prioriteren van maatregelen met de volgorde:
- Veiligheid;
- Leefbaarheid;
- Bereikbaarheid.

Ambitie en speerpunten

De gemeente Wassenaar streeft er naar de ideale woon- en leefomgeving te zijn en blijven. Het beleid ten aanzien van het autoverkeer is er op gericht de bereikbaarheid van en vanuit Wassenaar zo goed mogelijk te faciliteren. Bereikbaarheid mag echter niet ten koste gaan van leefbaarheid en al zeker niet van de veiligheid. Veiligheid van iedereen in het langzaam verkeer heeft prioriteit.

Zeker gezien het langzaam dichtslibben van de Rijksstraatweg heeft Wassenaar behoefte aan een betere aantakking op het openbaar vervoernetwerk. De ontwikkeling van Valkenburg vergroot de kans op een hoogwaardige OV-verbinding tussen Leiden en Den Haag. Op termijn wordt de ondertunneling van de Rijksstraatweg als enige oplossing gezien om de bereikbaarheid en leefbaarheid van Wassenaar te optimaliseren. Daarnaast zal voor het verminderen van de verkeershinder van de wijk Binnen Klingen een extra aansluiting op de Landscheidingsweg (NORAH, N14) noodzakelijk zijn.

Door het scheiden van wonen en zorg blijven mensen langer thuis wonen. Vanuit sociaal oogpunt is de bereikbaarheid van voorzieningen voor deze doelgroep van essentieel belang. Dat vraagt om een intensivering van het doelgroepenvervoer, zoals de Bijbus.

Voor de gezondheid van onze inwoners wordt beweging gestimuleerd. Aantrekkelijke en veilige fiets- en wandelroutes en goede parkeervoorzieningen voor de fiets nodigen mensen uit (vaker) de fiets te gebruiken. De elektrische fiets wordt meer en meer gebruikt als alternatief voor de auto bij woon-werkverkeer.

De verkeersveiligheid van kwetsbare verkeersdeelnemers als fietsers, scootmobielen en voetgangers heeft de hoogste prioriteit. Er is continue aandacht voor het verbeteren en veiliger maken van fiets- en wandelroutes en zebrapaden. Belemmeringen in de openbare ruimte voor mensen met een fysieke beperking worden zoveel mogelijk voorkomen en weggenomen. De inrichting van schoolroutes bevordert veiligheid voor scholieren. De openbare ruimte is veilig en toegankelijk en nodigt uit om te verblijven en te ontmoeten.

6.6 Milieu, klimaat, duurzaamheid, afval

Uitgangssituatie

Wassenaar is door haar groene karakter een gemeente met een aantrekkelijk leefklimaat dat nauwelijks bedreigd wordt door milieubelastende activiteiten. De vele (oude) bomen in onze gemeente nemen verontreinigde lucht op, verwijderen stof uit de lucht en zorgen bij hoge temperaturen voor verkoeling. Ook de extensieve bebouwingsgraad wordt gezien als weinig belastend voor het milieu. Daarentegen veroorzaakt het verkeer op de A44/N44 geluidhinder en luchtverontreiniging van betekenis en vormt een bedreiging voor onze gezonde leefomgeving.

Wassenaar telt relatief weinig milieubelastende bedrijven. Ze zijn over het algemeen kleinschalig en gericht op de lokale gemeenschap. Potentieel hinderlijke bedrijvigheid bevindt zich doorgaans op bedrijventerreinen, op voldoende afstand van kwetsbare functies (woningen, scholen, zorginstellingen). De exploitatie van Duinrell veroorzaakt enige hinder bij omwonenden. Situaties die rijp zijn voor sanering (bv. door verplaatsing bedrijven uit woonkernen) komen niet voor. Wel is een aantal risicobronnen aanwezig waarmee bij eventuele ontwikkelingen rekening moet worden gehouden.

In Wassenaar moeten de inwoners goed kunnen wonen, werken en recreëren met een juiste balans tussen rust en levendigheid. De natuurlijke omgeving en duurzaamheid nemen daarbij een prominente plaats in. Er is steeds meer aandacht voor duurzaamheidsmaatregelen: er verschijnt een toenemend aantal zonnepanelen op woningen en er rijden meer elektrische auto's rond. Het aantal elektrische laadpalen stijgt gestaag. Wassenaar is extreem groen maar nog niet zo duurzaam, ondanks het toenemende aantal zonnepanelen en elektrische auto's. De bijdrage van duurzame energieopwekking was per 2015 nog zeer beperkt: ongeveer 0,5%.

In gemeente Wassenaar ligt het scheidingspercentage van afval rond de 50%. Dit betekent dat er binnen de gemeente nog een grote slag gemaakt moet worden om te voldoen aan de landelijke doelstellingen van 60-65%.

Ambitie en speerpunten

Instandhouden en versterken van de leefbaarheid voor mens en dier staat centraal. De ondertunneling van de N44 zal een belangrijke bijdrage leveren

aan een gezonde en veilige leefomgeving. Nieuwe bedrijvigheid uit de meest milieubedreigende categorieën (4.1 en hoger) wordt geweerd om ontwrichting van de leefbaarheid te voorkomen. Een goede milieuzonering van functies, waarbij milieugevoelige en milieubedreigende functies ruimtelijk voldoende worden gescheiden, draagt bij aan het behoud en versterking van de ruimtelijke hoofdstructuur en het imago van 'groen en veilig woondorp'.

De gemeente werkt hard aan haar ambitie om in 2040 CO2-neutraal te zijn. Daarmee wil de gemeente bijdragen aan de maatschappelijke opgave om klimaatverandering tegen te gaan en stappen te zetten naar een andere energievoorziening. De gemeente stimuleert en faciliteert verduurzaming van gebouwen, o.a. door het organiseren van informatiebijeenkomsten, het initiëren van voorbeeldprojecten en kennisoverdracht. De gemeente is voorstander van plaatsing van windmolens op zee, zolang de windturbines uit het zicht staan en het weidse uitzicht behouden blijft. De variatie en geaardheid van de landschappen en de functie als groene buffer rechtvaardigen een hoge beschermingsfactor. Op de schaal van de Randstad zijn op land andere en meer geschikte locaties te vinden voor windmolens.

Wassenaar wil in 2040 CO_2-neutraal zijn.

De gemeente streeft bij ruimtelijke (her)ontwikkelingen naar slim meervoudig ruimtegebruik (combineren van functies), waar innovatieve oplossingen voor duurzame energie in zijn geïntegreerd. Bij slim ruimtegebruik wordt het ruimtebeslag beperkt waarbij in verband met klimaatadaptatie zo weinig mogelijk verharding/verstening optreedt ten gunste van het waterbergend vermogen. Verder zet de gemeente in op communicatie, gedragsverandering en samenwerking. Regionale samenwerkingsverbanden zijn essentieel om onze duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren.

Wassenaar wil een mentaliteitsverandering in de wijze waarop naar afval wordt gekeken. Afval is geen eindproduct maar een waardevolle grondstof. In het afvalbeleid wordt het concept 'Omgekeerd inzamelen' toegepast. Dit betekent dat GFT, papier en plastic, metaal en drankenkartons (PMD) apart worden ingezameld. Hierdoor is het restafval van huishoudens bijna nihil. Het restafval kan naar een ondergrondse container in de buurt worden gebracht. Het zoveel mogelijk ondergronds plaatsen van afvalcontainers komt de leefbaarheid en verblijfskwaliteit van de openbare ruimte ten goede.

Het afvalbeleid strekt zich verder uit dan de bebouwde kom. Het speelt ook een rol op onze stranden. We willen dat het strand en de kwaliteit van het zeewater direct aan de kust voldoen aan de strenge internationale normen voor de Blauwe Vlag.

In aanvulling op de Blauwe Vlag heeft de Europese Vereniging Kust & Zee (EUCC) het Quality Coast-keurmerk ontwikkeld. Deelnemers aan Quality Coast streven naar de 'hoogste kwaliteit in mens- en natuurvriendelijk toerisme'. Binnen Wassenaar werken we hieraan door:

- educatie over het strand en over zwerfafval in combinatie met het inzetten op gedragsverandering;
- 'Nederland Schoon'- informatieborden, - opruimzakjes en gescheiden afvalbakken;
- gebruik van duurzame middelen en materialen op het strand;
- en in het kader van de green deal 'Schone stranden', naast bovenstaande acties: diverse opruimacties en afstemming met strandpaviljoens.

Uiteindelijk streven we als toeristische bestemming naar de gouden Quality Coast Award.

6.7 Zorg

Uitgangssituatie

Ouderen nemen een substantieel deel van het inwonersbestand van Wassenaar in, namelijk 37% van de huishoudens is in 2015 65 jaar of ouder, landelijk is dat percentage 25%. Het aantal inwoners met een verstandelijke beperking, psychiatrische beperking of lichamelijke beperking die ondersteuning nodig heeft, valt in absolute aantallen mee.

De decentralisaties in het sociaal domein vloeien voort uit een maatschappelijke trend van een terugtredende overheid. Een van de opgaven vanuit de decentralisaties is het langer thuis moeten en kunnen wonen. Elke inwoner moet zich veilig voelen en de mogelijkheid hebben zelfstandig te wonen. Door de toenemende vergijzing neemt daarbij de vraag naar geschikte woonruimte (veelal gelijkvloers of in een kleinschalig wooncomplex waar ook zorg geleverd kan worden) toe. Een deel wordt bovendien steeds afhankelijker van zorg en ondersteuning.

Wassenaar heeft een groot en hoogwaardig zorgaanbod, waaronder een gezondheidscentrum. Om te voorkomen dat mensen vereenzamen en geen netwerk meer hebben, is het belangrijk dat ouderen andere mensen blijven ontmoeten. Het voorzieningenniveau en de spreiding en toegankelijkheid van voorzieningen in het dorp speelt daarbij een belangrijke rol.

Daarnaast is een goed fundament aanwezig van sociale netwerken. Wassenaar kent 27 wijk- en belangenorganisaties die bijna gemeentedekkend zijn. Het is een sterke structuur die nog versterkt kan worden door het stimuleren van onderlinge samenwerking. In combinatie met voldoende ontmoetingsplaatsen in de wijk en het multifunctionele gebruik van accommodaties is de basis gelegd voor een goede sociale cohesie.

Ambitie en speerpunten

De speerpunten van het beleid in het sociaal domein zijn gericht op:

- Inwoners zijn zelfredzaam en kunnen zo lang mogelijk de regie over hun eigen leven houden;
- Inwoners groeien gezond en veilig op en kunnen zich maximaal ontwikkelen;
- Wassenaar is veilig en er is sociale cohesie;
- Er is een duurzaam systeem voor zorg en ondersteuning dicht bij huis;
- Inwoners die hulp nodig hebben krijgen de juiste ondersteuning op tijd;
- Daarnaast is het een ambitie om de sociale netwerken die er al zijn zichtbaarder te maken en te versterken. Om dit te stimuleren is het wenselijk dat er voldoende ontmoetingsplekken zijn.

6.8 Sport en gezondheid

Uitgangssituatie

Wassenaar is een echt sportdorp. Je kunt er in verenigingsverband veel verschillende sporten beoefenen bij een grote veelzijdigheid aan sportverenigingen. Er is een divers aanbod van sportscholen, ballet, dans, denksport, zweefvliegen, paardensport en verschillende vormen van watersport. Tevens beschikt Wassenaar over een modern binnenzwembad. Ook zijn er veel goede mogelijkheden om ongeorganiseerd te sporten en/of te bewegen. Voorbeelden hiervan zijn de vele fiets- en wandelpaden door de prachtige natuurgebieden, het strand en de diverse trapveldjes met een voetbalkooi of basketbalring.

De gemeente vindt het belangrijk dat haar inwoners gezond leven. Sportbeoefening maakt daar onderdeel van uit. Toch blijkt uit de Gezondheidsmonitor 2015 dat tussen de 55-75% van de jongeren niet voldoet aan de norm gezond bewegen en een derde van de volwassenen beweegt onvoldoende. Sport staat niet alleen aan het fundament van een goede gezondheid, maar ook aan de basis van een actief en georganiseerd verenigingsleven met vele vrijwilligers. Sport is een middel om een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de sociale cohesie, de leefbaarheid van de woonomgeving, de gezondheid, sociale activering en integratie van specifieke doelgroepen.

Sport biedt bij uitstek kansen om de hele Wassenaarse samenleving te vitaliseren en te verenigen.

Ambitie en speerpunten

Wassenaar wil behoren tot de sportiefste gemeenten in Nederland. De sportaccommodaties in Wassenaar zijn toegankelijk, toereikend, (veilig) bereikbaar en goed onderhouden. Ontspanning, sociale ontmoeting, gezondheid, sporten en vrijwillige inzet zijn de sleutelwoorden als het gaat over sport in Wassenaar. Aangezien de normen voor voldoende beweging meer zitten in het dagelijks bewegen dan in het een- of tweemaal per week gaan sporten, wordt meer bewegen in de openbare ruimte onder de bevolking gestimuleerd. De gemeente werkt samen met de sportverenigingen, Wassenaars Sportcontact en andere belanghebbenden om haar ambitie te realiseren: “Een divers aanbod van sporten, voor alle inwoners toegankelijk met de focus op breedtesport en kwalitatief goede sportaccommodaties”.

Daarnaast is het multifunctionele gebruik van de huidige sportvoorzieningen een ambitie. Veel sportvoorzieningen zijn een groot deel van de dag ongebruikt. Deze voorzieningen kunnen voor een veelheid aan activiteiten worden ingezet: voor het ontmoeten, voor vergaderen, kinderopvang etc.

6.9 Gemeentelijke accommodaties

Uitgangssituatie

Wassenaar herbergt een grote diversiteit aan bebouwing. Deze diversiteit vindt haar weerslag in het gemeentelijk vastgoed, dat varieert van accommodaties voor derden, sportvoorzieningen en scholen tot panden voor eigen gebruik. Accommodaties zijn gebouwen voor de huisvesting van maatschappelijke functies. Een deel van het gemeentelijk vastgoed maakt onderdeel uit van de landgoederenzone of is beeldbepalend, zoals molen de Windlust of de muziektent op het Burchtplein. Raadhuis de Paauw is het visitekaartje van de gemeente.

Ambitie en speerpunten

De gemeente Wassenaar wil het huidige sociaal-culturele en sportieve klimaat in stand houden. Het accommodatiebeleid is gericht op het zo efficiënt mogelijk huisvesten van instellingen op het gebied van sport, welzijn en andere maatschappelijke activiteiten. Het bezitten en aanbieden van accommodaties is daarbij geen kerntaak van de gemeente. Pas als het noodzakelijk is voor het behalen van andere doelstellingen, wordt het behoud van accommodaties overwogen. Gemeentelijke accommodaties die niet langer noodzakelijk zijn, worden afgestoten. Daarbij wordt kritisch gekeken naar de kansen in geval van herontwikkeling. Bij een herontwikkeling ontstaan kansen om ruimtelijke structuren te versterken.

De gemeente behoudt uitsluitend de panden die belangrijk zijn voor de kwaliteit van de openbare ruimte en de karakteristiek van Wassenaar danwel belangrijk zijn voor en deel uitmaken van de gemeentelijke landgoederen. In aansluiting op het sportbeleid ligging kansen voor de toekomst in het multifunctionele gebruik van accommodaties, zeker op het raakvlak met sport- en cultuurvoorzieningen.

6.10 Onderwijs

Uitgangssituatie

Het onderwijs in Wassenaar staat goed bekend vanwege een divers aanbod en hoogwaardige kwaliteit. Er is een ruime keus voorhanden in het primair en voortgezet onderwijs. Er zijn negen basisscholen verspreid over de diverse wijken, twee middelbare scholen, de Indonesische School en de American School of The Hague (ASH). Op landgoed Clingendael is het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen gevestigd. In combinatie met de vele ambassades en residenties heeft Wassenaar hiermee een aanzuigende werking op expats. Aanvullend voortgezet en hoger onderwijs en internationale kennisinstellingen zijn in de nabije omgeving goed bereikbaar.

De demografische ontwikkelingen voor de komende tien jaar laten zien dat het aantal jongeren in de Wassenaarse samenleving redelijk stabiel blijft. De verwachting is dat hierdoor het primair en voortgezet onderwijsaanbod tot 2025 op peil zal blijven.

Eind 2012 is het beleidskader voor het Brede Schoolbeleid vastgesteld. Inmiddels heeft de Brede School een stevig fundament gekregen met de oprichting van Talentum. Talentum is een netwerkorganisatie die rondom de vier talentgebieden Kunst & Cultuur, Sport & Spel, Techniek & Wetenschap en Natuur & Recreatie verbindingen legt tussen scholen, organisaties, instellingen

en verenigingen die gericht zijn op de ontwikkeling van kinderen en jongeren (4 – 18 jaar).

Ambitie en speerpunten

Het niveau en spreiding van de onderwijsvoorzieningen blijft op peil, waardoor kinderen zo dicht mogelijk bij huis onderwijs kunnen volgen. Het fundament van Talentum wordt de komende periode geconsolideerd en het netwerk waar mogelijk verder uitgebreid. Er wordt onderzocht of het aanbod van internationaal (tweetalig) onderwijs versterkt kan worden.

6.11 Kunst en cultuur

Uitgangssituatie

De schilderachtigheid van het Wassenaarse landschap inspireerde vele kunstenaars, hetgeen nog steeds te ervaren is door de aanwezigheid van relatief veel atelierwoningen. De gemeente beheert een kunstcollectie die geïnspireerd en ontstaan is rondom het lommerrijke dorp Wassenaar. Wassenaar investeert al decennia in beeldende kunst in de openbare ruimte. In de loop der jaren zijn er circa 80 kunstwerken geplaatst in de gemeente. Raadhuis De Paauw wordt volop ingezet als cultureel centrum met diverse tentoonstellingen, lezingen en concerten. In de bibliotheek worden uiteenlopende culturele activiteiten georganiseerd zoals lezingen, workshops, cursussen, voorleessessies, muzikale voordrachten, kindermatinees etc. Eén van de zalen van de bibliotheek is omgebouwd tot een Filmhuis. Onze inwoners kunnen hierdoor kennis nemen van kunst en cultuur in verschillende verschijningsvormen.

Ambitie en speerpunten

De gemeente voert cultuurbeleid dat aansluit bij het rijke en bruisende culturele veld, de unieke cultuurhistorische context, de groene omgeving en samenwerking met omliggende gemeenten. Het bevorderen van cultuurparticipatie staat centraal met als speerpunten: beeldende kunst, muziek en cultuureducatie. Evenementen zoals de Dag van het Kasteel en Open Monumentendag bieden aan een groot publiek de mogelijkheid om te participeren in het rijke cultuuraanbod van Wassenaar.

6.12 SWOT-analyse

De belangrijkste onderdelen van het sectorale beleid worden hier samengevat in een SWOT-analyse. Wat gaat nu goed en wat kan beter. De sterke (Strengths) en zwakke (Weaknesses) punten van Wassenaar zijn in beeld gebracht, evenals de kansen (Opportunities) en bedreigingen (Threats). De uitkomsten van het participatietraject zijn hierin meegenomen.

Sterke punten	Zwakke punten
• Beleefbaarheid gedifferentieerd landschap • Veel en hoge natuur- en cultuurhistorische waarden • Ligging aan zee • Gevarieerde recreatiemogelijkheden • Centrale ligging t.o.v. belangrijke steden en Schiphol • Bereikbaarheid • Historisch dorpscentrum met gratis parkeren (blauwe zone) • Goede waterberging en waterkwaliteit • Grote diversiteit aan woningtypen • Hoogwaardig voorzieningenniveau (sport, zorg, onderwijs, winkels, cultuur) • Grote sociale cohesie • Goede spreiding primair en voortgezet onderwijs	• Weinig betaalbare woningen voor jongeren en middeninkomens • Sluipverkeer • Overbelasting A44/N44 → slechte doorstroming Rozenplein • Ontsluiting Kerkehout, Nieuw Wassenaar, Binnen Klingen, Maaldrift • Matige OV-bereikbaarheid • Versnipperde detailhandel • Druk op kwetsbaar groen en historische bebouwing • Onderhoudsniveau openbare ruimte • Uitstraling bepaalde locaties (Den Deijl, Havengebied) • Uitgaansmogelijkheden jongeren
Kansen	**Bedreigingen**
• Betere profilering/marketing groene en cultuurhistorische kwaliteiten Wassenaar • Burgerparticipatie: gebruik kennis van (buurt)verenigingen, burgers en organisaties en stimuleer onderlinge samenwerking • Bij ontwikkelingen rondom wateringen toepassen Kaderrichtlijn Water (KRW) Synergie maatregelen • Benutten schone waterstromen uit de duinen • Stimuleren gezond gedrag → bevorderen gezondheid en participatie inwoners • Bevorderen cultuur-/natuurparticipatie en -educatie • Realiseren betaalbare woningen voor starters, jonge gezinnen en middeninkomens • Slim en flexibel bouwen • Verbinden detailhandel en toerisme/recreatie • Verbeteren mogelijkheden waterrecreatie • Bevorderen sociale cohesie i.r.t. inrichting openbare ruimte • Vergroening en ontstening • Ondertunneling N44 • Betere aantakking op openbaar vervoernetwerk • Multifunctioneel gebruik accommodaties • Stimuleren en faciliteren duurzaamheidsmaatregelen	• Vergrijzing als bedreiging voor het voorzieningenniveau • Eenzijdige bevolkingsopbouw • Beperkte doorstroming op de woningmarkt • Schaalvergroting i.r.t. verlies lokale identiteit • Kap en sloop waardvolle bomen en erfgoed • Sluipende verstedelijking • Hoge grondwaterstand i.r.t. agrarisch gebruik en sport • Toenemende verstening i.r.t. waterhuishouding • Luchtvervuiling en geluidshinder A44/N44 • Europese regelgeving i.r.t. de agrarische sector • Toename verkeersdruk • Rijnlandroute • Woningbouw Valkenburg

VISIE

7

WASSENAAR IS VITAAL ‘LANDGOED AAN ZEE’

In dit hoofdstuk wordt de vertaalslag gemaakt van analyse naar visie. De pijlers groen en vitaal lopen als een rode draad door de structuurvisie en liggen aan de basis van een sterke profilering van Wassenaar. Als vitaal 'Landgoed aan zee' gaan we richting 2025. Maar dat gaat niet vanzelf. Er komen ontwikkelingen op ons af waardoor onze kwaliteiten onder druk komen te staan. Tegelijkertijd bieden de trends en ontwikkelingen ook kansen. We moeten zorgen dat we optimaal gebruikmaken van de ruimtelijke kwaliteiten en mogelijkheden die Wassenaar biedt. Voor locaties waar de ruimtelijke kwaliteit nog onder de maat is, ontwikkelt de gemeente plannen waarmee die kwaliteit aanzienlijk verbetert. Daarbij benutten we de denkkracht van onze inwoners.

7.1 Van analyse naar visie

Wassenaar is er door de jaren heen in geslaagd een aantrekkelijk dorp te blijven. Ondanks de groei met diverse naoorlogse uitbreidingswijken en de bebouwingsdrang van onze buurgemeenten heeft Wassenaar zijn groene, dorpse karakter behouden. De oorspronkelijke landschappelijke en cultuurhistorische structuren zijn zichtbaar en blijven de dragers van onze identiteit. De aaneengesloten landgoederenzone is uniek en voor bijna elke inwoner hebben we een laanboom. Deze kwaliteiten maken Wassenaar tot een van de groenste gemeenten van Nederland. Groen en cultuurhistorie staan daarmee aan de basis van een gezonde en aangename leefomgeving.

Er gaat veel goed, maar sommige zaken kunnen beter of behoeven aandacht. Onze kwaliteiten blijven niet vanzelf in stand. Daar moet je iets voor doen. De filevorming op de N44 wordt een steeds grotere bedreiging voor de leefbaarheid. Het onderhoudsniveau van bepaalde landgoederen laat te wensen over. Het onderhoudsniveau van de openbare ruimte is sober en doelmatig. Verstening neemt toe. Diverse maatschappelijke ontwikkelingen vragen steeds meer ruimte voor bestaande maar ook voor nieuwe activiteiten in de vorm van extra bebouwing. Er wordt aan de noord- en zuidzijde van Wassenaar geknabbeld aan de groene buffers. Ons groen staat dus onder druk.

Naast de groene kwaliteiten heeft Wassenaar een tweede kracht, namelijk het vitale dorpsleven. Er is veel te doen in Wassenaar. Je kunt er winkelen, recreëren in de natuur, sport beoefenen, naar de bioscoop. De gemeenschapszin en onderlinge verbondenheid is groot. Dit vertaalt zich in een rijk verenigingsleven.

Er zijn trends in de maatschappij te zien die hier mogelijk afbreuk aan doen. Door de toenemende vergrijzing en de relatief hoge huizenprijzen dreigt de bevolkingsopbouw van Wassenaar wat eenzijdig te worden. Vergrijzing en individualisering zorgen landelijk al voor een dreigend tekort aan vrijwilligers bij maatschappelijke organisaties. Door deze trends komt het voorzieningenniveau maar ook de vitaliteit van ons dorp onder druk te staan.

Trends en ontwikkelingen kunnen ook gezien worden als kans. Door de trek naar de stad neemt de druk op het buitengebied toe. In combinatie met klimaatveranderingen wordt een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving steeds belangrijker voor onze gezondheid, ons welbevinden en voor binding en houvast als tegenhanger van de schaalvergroting. Hier ligt een kans in het vergroten van draagvlak voor behoud en versterken van ons buitengebied. Daarvoor zullen we moeten samenwerken met onze inwoners maar ook met partners in de regio.

7.2 Wassenaar als vitaal 'Landgoed aan zee'

De hoofdopgave van deze structuurvisie ligt in het behouden en versterken van onze kwaliteiten zoals beschreven in hoofdstuk 4.2. Dat klinkt conserverend, maar we hebben wel degelijk een grote ambitie. We willen de groenste gemeente van Nederland worden en ondanks de toenemende vergrijzing blijft Wassenaar vitaal naar de toekomst toe. Onze ruimtelijke en sociale pluspunten moeten we koesteren. Dat vraagt om een bijzondere inspanning.
Tijdens participatiebijeenkomsten in aanloop naar de structuurvisie is door inwoners te kennen gegeven dat Wassenaar zich meer moet profileren met zijn vele natuur- en cultuurhistorische waarden om daarmee het verder dichtgroeien van de Randstad te voorkomen. De voorgaande beschouwingen leiden tot de keuze om te werken aan een groen en vitaal profiel van Wassenaar.

Profileren

Profileren is altijd gericht op de buitenwereld. In dit geval wordt de vraag naar profilering tweeledig opgepakt: naar de eigen inwoners en naar de wijde omgeving. Voor de inwoners gaat het om creëren van bewustwording: de groene omgeving van Wassenaar lijkt vanzelfsprekend maar is heel bijzonder. Het is van cruciaal belang voor het woon-, werk- en leefklimaat van de gemeente. Voor mensen van buiten vormt de combinatie van zee, strand en duinen, landgoederen en weidegebied een ideaal landschap voor extensieve recreatie: rust, groen met veel natuurwaarden en cultuurhistorie.

De groene kracht

In hoofdstuk 4 zijn de negen elementen van de ruimtelijke hoofdstructuur beschreven met de daarbij behorende kwaliteiten. Wassenaar heeft een groot aantal specifieke kwaliteiten als het gaat om groen en cultureel erfgoed. Voor veel kustplaatsen komen de duinen en het strand op de eerste plaats. Wat Wassenaar echter onderscheidt van veel andere plaatsen in Nederland, is de vrijwel onafgebroken landgoederenzone als groene ruggengraat van de ruimtelijke hoofdstructuur, waarbij groen en erfgoed een onlosmakelijke eenheid vormen. De landgoederen zijn voor veel inwoners om de hoek en worden hoog gewaardeerd. Dit groene erfgoed is de kracht van Wassenaar.

De vitale kracht

Naast alle groene en cultuurhistorische kwaliteiten bezit Wassenaar een andere belangrijke kracht, namelijk de pluspunten van een dorp: een sterke gemeenschapszin en onderlinge verbondenheid. Dit vertaalt zich in een rijk verenigingsleven met 27 wijk- en belangenorganisaties. Daarnaast heeft Wassenaar hoogwaardige voorzieningen verspreid over de gemeente. Met trends als vergrijzing en individualisering zijn deze sociale kwaliteiten niet vanzelfsprekend. Om te voorkomen dat de vitaliteit in onze gemeente afbrokkelt, zullen we de komende 10 jaar aandacht besteden aan het op peil houden van ons voorzieningenniveau en het faciliteren van ontmoetingen. Door met elkaar in gesprek te gaan, elkaar te leren kennen en samen dingen te doen, is het mogelijk om verbondenheid te voelen binnen een straat, wijk of de hele gemeente. Alleen zo houden we ons dorp vitaal.

Wat valt op?

- De grootste kracht van de gemeente Wassenaar is haar historisch gegroeide ligging aan zee met drie waardevolle landschapszones waarmee zij zich onderscheidt ten opzichte van Den Haag en Leiden. Deze landschappen bieden zowel voor de eigen inwoners als voor de mensen uit de stad extensieve recreatiemogelijkheden;
- De landgoederenzone heeft voor Nederlandse begrippen uitzonderlijke kwaliteiten en vormt de groene ruggengraat van de ruimtelijke hoofdstructuur;
- Waakzaamheid is vereist tegen de bebouwingsdruk om ons heen;
- Uniek is het bijna gemeentedekkend netwerk van wijk- en belangenorganisaties;
- Wassenaar heeft een hoogwaardig voorzieningenniveau. Naast het diverse winkelaanbod in het centrum zijn er veel zorg- en sportvoorzieningen en onderwijsinstellingen verspreid over de gemeente;
- Trends en ontwikkelingen bieden kansen en bedreigingen voor onze groene en vitale kwaliteiten.

Het groene en vitale profiel van Wassenaar

Impliciet heeft Wassenaar het groene en vitale profiel nu al, maar het kan in de komende jaren meer expliciet worden gemaakt en nog verder worden versterkt. Het profiel voor de komende 10 jaar ziet er als volgt uit:
"Wassenaar is als een prachtig landgoed aan zee. We hebben landschappen en cultureel erfgoed van hoge kwaliteit. We koesteren deze combinatie van groen en cultureel erfgoed omdat het er voor zorgt dat we hier prettig kunnen wonen en leven. De landgoederenzone en lanen zijn onze grootste kracht. Als extra kwaliteit hebben we het weidegebied, duinen en het strand. Door al deze kwaliteiten worden we goed gevonden door de inwoners van omliggende steden.
We zijn en blijven een dorp tussen de steden. Terwijl andere dorpen in Nederland stedelijke ambities vertonen en willen groeien, wil Wassenaar juist dorps blijven. Met al het goede dat daar mee samenhangt zoals de gemoedelijkheid, de betrokkenheid en de trots op ons eigen groene dorp."

Het kiezen van een groen en vitaal profiel vergt ook het bijhouden en verder uitbouwen van onze kwaliteiten. Zonder goede bescherming en goed onderhoud kalven de kwaliteiten af. Zonder ontwikkeling verliest Wassenaar zijn vitaliteit. De gemeente zal daarom deze koers in veel van haar beleidssectoren en de gebiedsuitwerkingen laten doorwerken. Via verschillende sporen en initiatieven willen we de komende jaren werken aan een vitaal 'Landgoed aan zee' dat bijdraagt aan de gezondheid en het welbevinden van de Wassenaarse bevolking.

Een landgoed is als een klein dorp met allure. Gebouwen en groen vormen in een rijke functiemengeling samen met de bewoners een sociale en economische eenheid. Het woord landgoed is ook een metafoor voor de vitale kracht van Wassenaar. Er wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Het vitale 'Landgoed aan zee' is het goud van Wassenaar en bepaalt haar identiteit.

Groen is vitaal

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor de pluspunten van groen in een gemeente. Groen loont, werkt, inspireert en heeft ook een verbindende werking. Door groen en natuur te koppelen aan andere maatschappelijke thema's zijn er veel win-win situaties te creëren. Er zijn zes goede redenen om de groene kwaliteiten van Wassenaar te koesteren en te versterken.

Groen verdient – Een groene omgeving zorgt voor een aantrekkelijk woonklimaat. De vraag naar huizen in het groen is verhoudingsgewijs dan ook groter en navenant zijn de huizenprijzen hoger. Ook recreatieondernemers profiteren van natuur en landschap in de gemeente. Zonder het groen zouden zij voor het merendeel geen bestaansrecht hebben.

Groen zorgt – Een natuurlijke omgeving draagt bij aan de gezondheid van mensen, van jong tot oud. Groengebieden zijn plekken waar mensen kunnen recreëren en aan lichaamsbeweging kunnen doen of juist rust vinden. Dit komt hun gezondheid ten goede en verlaagt het stressniveau van de bewoner. Aangetoond is dat groen in de leefomgeving de kans op depressies en veel andere ziekten verlaagt. Zieke mensen herstellen sneller in het groen. Uiteindelijk zorgt het groen dan ook voor een kostenbesparing in de gezondheidszorg.

Groen trekt aan – Fietsen en wandelen zijn de meest populaire recreatie-activiteiten. Hiervoor zoeken recreanten bij voorkeur bossen en natuurrijke gebieden op. Groene woonwijken en recreatiegebieden zijn belangrijke vestigingsfactoren voor kleinschalige bedrijven.

Groen activeert – Buurtgroen is vaak de enige plek waar mensen elkaar ongedwongen kunnen ontmoeten en verblijven. Aantrekkelijk buurtgroen en buurtparken zijn dan ook van essentieel belang voor het functioneren van wijken. Uit onderzoek blijkt dat mensen met meer groen in hun woonomgeving zich minder eenzaam voelen en minder vaak een tekort aan sociale steun ervaren.

Groen ademt – Groen en stadsbomen nemen CO_2 en zwaveldioxide op en binden fijnstof. Daarmee levert het een bijdrage aan een gezonder microklimaat. Groene wijken zijn koeler op hete dagen en nachten.

Groen is veilig – Groen levert op verschillende manieren een bijdrage aan de veiligheidsbeleving van mensen. Groen levert de overzichtelijkheid en toegankelijkheid van de omgeving. Transparant groen zorgt voor sociale controle vanuit huizen. Aantrekkelijk, goed onderhouden groen zorgt voor sociale normen van verantwoordelijkheid voor de fysieke en sociale omgeving.

7.3 Wat gaan we doen?

Om ook in de toekomst een vitaal 'Landgoed aan zee' te blijven, is het noodzakelijk hier in de komende 10 jaren aan te blijven werken. De gemeente gaat de groene en vitale kwaliteiten van Wassenaar beschermen en verder versterken. Hierbij zullen de inwoners op veel verschillende participatievormen worden betrokken. Voor de beleidsperiode van de structuurvisie gaan we het volgende doen:

1. Om de groene en vitale kwaliteiten van Wassenaar zowel binnen als buiten de gemeente goed op de kaart te zetten, profileert de gemeente zich als 'Landgoed aan zee'. Hiermee wil de gemeente de bewustwording van de groene en cultuurhistorische kwaliteiten van Wassenaar vergroten. Voor bewustwording gaat het om kennisdelen en creëren van besef: de kwaliteiten in en om Wassenaar (zoals beschreven in hoofdstuk 4.2) lijken vanzelf-

sprekend maar zijn dat niet. Ze zijn van cruciaal belang voor een gezond woon-, werk- en leefklimaat en daar zijn we samen verantwoordelijk voor: van de voor- en achtertuin tot de openbare ruimte en het buitengebied.

2. Wassenaar als geheel heeft een groen karakter. Dit willen we graag behouden en waar mogelijk versterken in kwaliteit en kwantiteit. De hoofd- en wijkgroenstructuur vormt samen met de privétuinen de basis voor groen Wassenaar. Verzorgd groen draagt bij aan het gevoel van veiligheid. Daarom moeten we het groen goed blijven onderhouden, openbaar en privé. Een mooi onderhouden dorp is niet alleen de verantwoordelijkheid van de gemeente, maar ook die van inwoners, ondernemers, verenigingen en instellingen. De (vrijwillige) participatiegraad in het groen kan omhoog. De gemeente moedigt burgerinitiatieven voor het onderhouden van groen aan.

   Door de trots te voeden en de waarde van groen te etaleren, ontstaat een voedingsbodem voor inwoners om actief te worden. Het gaat niet alleen om werkzaamheden als snoeien en maaien, maar ook bijvoorbeeld om onderhoud van het wandelroutenetwerk. Dit vrijwillige, gezamenlijke groenbeheer kan worden gestimuleerd met een beursvloer voor vrijwilligers of een vacaturebank. Vrijwilligersgroepen kunnen hierin ook samenwerken met cliënten van re-integratiebedrijven of met zorginstellingen. Dit dient een dubbel doel: het bieden van extra zorg en het versterken van de groen(natuur)waarden. Ook kan aansluiting worden gezocht bij de Groene Motor, een provinciaal programma dat vrijwilligerswerk in de leefomgeving stimuleert en ondersteunt.

Een vorm van vrijwilligerswerk is het zelfbeheer van groen in de wijken. Op veel plaatsen in Nederland nemen wijkorganisaties of wijkbewoners al delen van het groenbeheer over van de gemeente. Mensen ontplooien initiatieven voor extra groen in de buurt: boomspiegels, pluktuinen, gevelgroen, bloemrijke borders en bij-vriendelijke plantsoenen. Het fleurt wijken op, ook in sociaal opzicht. De gemeente zal de komende jaren dit soort vormen van zelfbeheer blijven stimuleren. De privétuinen in Wassenaar leveren een belangrijke bijdrage aan het algehele groene karakter van ons dorp. Door de goede verzorging en de grote variatie dragen de tuinen bij aan een stimulerend straatbeeld. Een groene tuin vergroot ook het water-

bergend vermogen en helpt tegen hittestress. De gemeente stimuleert mensen te blijven tuinieren en tuinen te "ontstenen".

Een inmiddels bekend en populair fenomeen in Nederland is stadslandbouw. Stadslandbouw koppelt de behoefte aan lokale voedsel- en energieproductie aan maatschappelijke doelen, zoals zorg voor de omgeving en het bieden van ruimte aan inwoners die op zoek zijn naar ontspanning en/of zingeving. Op kleine plekken in steden en dorpen worden – vaak gezamenlijk – groenten geteeld en geoogst. Dat kan bijvoorbeeld ook in de vorm van een moestuin bij een verzorgingshuis. Initiatieven voor stadslandbouw in Wassenaar zullen we aanmoedigen en ondersteunen.

3. De landgoederenzone vormt de groene ruggengraat van onze gemeente. We werken samen met landgoedeigenaren aan een duurzame toekomst van onze landgoederen, buitenplaatsen en bijbehorende groenstructuren. Dit vergt maatwerk. Het oorspronkelijke ontwerp van gemeentelijke en particuliere landgoederen en parken wordt in kaart gebracht en hersteld. Wassenaar heeft veel (oude, monumentale) bomen. Het minste wat we kunnen doen, is de bomen gezond houden. Beter is om goed over aanplant na te denken: dat is beleid met een reikwijdte van 80 jaar. Met een bomenbeleidsplan wordt ingezet op instandhouding van de lanenstructuur en alle andere bomen op gemeentegrond. Het is goed om alle kennis over het gezond houden van bomen te delen met eigenaren van landgoederen en buitenplaatsen.
   Ook al zijn er al de nodige landgoederen en buitenplaatsen openbaar toegankelijk, de bewustwording en waardering neemt toe als meer landgoederen (delen van) hun grondgebied toegankelijk maken. Het vergroot de aantrekkelijkheid van Wassenaar voor recreanten en stimuleert inwoners om een ommetje te maken. De gemeente overlegt met landgoedeigenaren over de haalbaarheid hiervan en onder welke voorwaarden dit mogelijk is.

4. De gemeente strijdt voor het openhouden van de groene zone tussen Wassenaar en Valkenburg. Dat is een goed begin. Het groen in en om Wassenaar kan een extra status krijgen met het kwaliteitslabel 'bijzonder provinciaal landschap' uit de Wet natuurbescherming (Wnb). De gemeente treedt in overleg met de provincie om te bezien of deze status een toegevoegde waarde heeft bovenop de reeds aanwezige status van beschermd dorpsgezicht Landgoederenzone en Nationaal Park Hollandse Duinen. Het openhouden van het buitengebied betekent impliciet dat de gemeente voor woningbouwdoeleinden alleen nog kijkt naar inbreidingslocaties. Eventuele behoefte aan uitbreiding van bedrijventerreinen zal in regionaal verband worden opgepakt.

Het nieuwe Nationaal Park Hollandse Duinen is één van de winnaars van de verkiezing 'mooiste natuurgebied van Nederland'. Wassenaar is trots als 'Landgoed aan zee' onderdeel uit te maken van het Nationaal Park. We werken samen met andere partners aan een eenduidige herkenbaarheid en het beter op de kaart zetten van het gebied in binnen- en buitenland.

5. Het profiel van Wassenaar sluit goed aan bij Cittaslow. Dit is het internationale keurmerk voor gemeenten die op het gebied van leefomgeving, landschap, streekproducten, gastvrijheid, milieu, infrastructuur, cultuurhistorie en behoud van identiteit tot de top behoren. Cittaslow staat voor goed en slow leven. Dat laatste houdt in: je langzaam haasten. Dagelijks op zoek zijn naar het beste uit het verleden, om daar dankzij het beste van de hedendaagse en toekomstige mogelijkheden van te genieten. Binnen het Cittaslow-netwerk werken gemeenten samen om de kwaliteit van leven binnen de gemeenten te verbeteren. Wassenaar heeft de intentie hierbij aan te sluiten. Het keurmerk past goed bij de identiteit en het gewenste imago van Wassenaar evenals bij de drie kernwaarden voor het winkelen: Persoonlijk, Stijlvol en Authentiek.

6. Er ligt een sterke basis voor extensieve recreatievormen: fietsen, wandelen en paardrijden. Deze extensieve vormen passen bij het profiel van Wassenaar: met aandacht voor groen, cultuurhistorie en voor rust. Op onderdelen kan deze basis versterkt worden. In de breedte naar onder meer kanoën en mountainbiken. In de diepte naar een betere routestructuur, waarin verschillende voorzieningen aan elkaar gekoppeld worden. Ook kunnen er meer arrangementen in de markt worden gezet. Dit stimuleert recreatie en toerisme, en dat is nodig voor de instandhouding van detailhandel en voorzieningen.

7. Een vitaal Wassenaar staat niet alleen voor voldoende sociale interactie en voor gezondheid, maar ook voor een evenwichtige bevolkingssamenstelling. In hoofdstuk 5 is al aangehaald dat Wassenaar aantrekkelijk is voor senioren en dat het aandeel jongeren verder terug zal lopen. Door de hoge huizenprijzen is het voor starters en middeninkomens moeilijk een woning te vinden.
   Voor een evenwichtige samenstelling van de bevolking is het gewenst dat er voldoende ruimte is voor starters en jonge gezinnen. Omdat Wassenaar het groen koestert en niet wil uitbreiden in de groene buffers, zijn er weinig mogelijkheden om grote aantallen woningen voor deze groepen te realiseren. Wel zijn er een aantal inbreidingslocaties. Mogelijk komen er door het vrijkomen van gemeentelijke accommodaties nog meer locaties beschikbaar. Op deze locaties zal de gemeente vooral inzetten op een zorgvuldige inpassing van betaalbare appartementen. Hiermee kan ook een antwoord worden gegeven op de groeiende groep eenpersoonshuishoudens en gebroken gezinnen.

8. De groepen jongeren en jonge gezinnen verlangen ook een vitaal centrum. Het is een lastige opgave om de levendigheid in het centrum op peil te houden omdat de detailhandel, als gevolg van het groeiende aantal webwinkels, met 20 tot 30% gaat krimpen. Onduidelijk is nog wat de exacte gevolgen zijn voor de Wassenaarse detailhandel. Het is dus van groot belang deze krimp te voorkomen en daarmee de noodzakelijke 'kritische massa' kwijt te raken.
   Daarvoor zal het winkelbestand in Wassenaar een eigen profiel moeten ontwikkelen, met bijvoorbeeld veel speciaalzaken. De kernwaarden Persoonlijk, Stijlvol en Authentiek leggen hier een goede basis voor. Ook sluit deze profilering goed aan bij het Cittaslow-keurmerk. Een concentratie van bijzondere winkels met eigen specialiteiten heeft aantrekkingskracht. Ook onder de recreanten die nu alleen nog in de duinen en de landgoederen

komen. In de marketing kan dat worden benut door de groene kwaliteiten en het bijzondere winkelaanbod beter met elkaar te verbinden.

9. De groene koers in combinatie met de doelstelling om in 2040 CO_2-neutraal te zijn, staan op gespannen voet. De beperkt beschikbare ruimte, de beschermde dorpsgezichten en andere cultuurhistorisch waardevolle structuren en elementen vragen om creativiteit bij het verduurzamen van de gemeente. Landschappelijke inpassing van grote windmolens en zonneweiden is lastig. Dit geldt ook voor zonnepanelen op monumenten. Om die reden zal Wassenaar zich specialiseren in andere vormen van duurzame energie. Niet alleen innovaties worden verkend, ook de mogelijkheden van regionale samenwerking voor een duurzame energievoorziening en duurzaam erfgoed worden onderzocht.

10. Bij een groen dorp past een ondertunneling van de N44 en een goed ontwikkeld openbaar vervoernetwerk. De connectie met het dichtstbijzijnde treinstation Voorschoten is niet optimaal. Dit kan op termijn verbeterd worden met zelfrijdende voertuigen, zogenaamde WEpods. Deze rijden op de openbare weg. In Nederland worden de eerste proeven hiermee gedaan.

7.4 Uitwerkingsgebieden

De belangrijkste ruimtelijke opgave voor de komende jaren richt zich op instandhouden en versterken van de ruimtelijke hoofdstructuur. Dat mag echter geen stilstand betekenen. We koesteren wat we hebben, maar we geven ook ruimte aan initiatieven. Op een achttal locaties in Wassenaar is ruimte voor ontwikkeling danwel een kwaliteitsverbetering.
In het koersdocument zijn zes uitwerkingsgebieden vastgelegd. Daar worden in de structuurvisie twee gebieden aan toegevoegd, te weten Duinrell en de Noordrand van Wassenaar. In sommige gebieden ligt de nadruk op kwaliteitsverbetering, zoals bij de Wassenaarse Slag en Maaldrift. Voor sommige gebieden is meer dynamiek gewenst, zoals het Havengebied. Voor deze gebieden wordt een gebiedsuitwerking gemaakt met kaders waarbinnen ruimte is voor initiatieven vanuit de markt. Deze kaders sluiten aan bij de hierboven beschreven profilering van Wassenaar als vitaal 'Landgoed aan zee'.

1. Havengebied en Van Hallstraat
2. Noordrand
3. Zuidrand
4. Den Deijl
5. Duinrell
6. Strand
7. Zone N44
8. Maaldrift

Kaart gebiedsuitwerkingen

1. Havengebied en Van Hallstraat

Rond 1900 werd vanuit de Zijlwatering in westelijke richting de Wassenaarse haven gegraven, die zich uitstrekte tot aan de Oostdorperweg. De haven en het Havenkanaal zijn aangelegd ten behoeve van de bedrijvigheid in de gemeente. Het kanaal werd onder meer gebruikt voor de afvoer van bloembollen, voor de aanvoer van bouwmateriaal voor de realisatie van de wijk Oostdorp en steenkool voor de fabricage van het stadsgas. De haven heeft thans nauwelijks meer betekenis voor de Wassenaarse economie.

Het gebied rondom de haven inclusief de gemeentewerf wordt duurzaam en gefaseerd ontwikkeld met bijzondere aandacht voor de groene en blauwe kwaliteiten inclusief kansen voor waterkwaliteitsmaatregelen, openbare

ruimte, cultuur en ontspanning. Er ontstaat een gevarieerd en aantrekkelijk gebied voor jong en oud met horeca, woningen en bedrijvigheid aan het water. Er wordt gezocht naar een goede balans met de voorzieningen in het centrum. Het woningaanbod met betaalbare woningen zal worden vergroot op geschikte locaties en het Havenkanaal zal een prominentere rol krijgen. Dit wordt gedaan in samenwerking met ondernemers, bewoners en verenigingen.

2. Noordrand

Het gebied tussen Wassenaar en Katwijk is een waardevol open polderlandschap met een belangrijke groenfunctie. Agrarische bedrijven zijn gelegen langs de Oostdorperweg en de Hoge Klei. De gebiedskwaliteiten van de Oostdorperweg liggen in de beleving van de openheid, de landschappelijke waarde met haar authentieke karakteristiek die voortkomt uit kleinschalig agrarisch gebruik, dimensionering en monumentale bebouwing. Voor de bedrijfslocaties, detailhandel en de milieustraat geldt dat deze functies op gespannen voet staan met het landschappelijk karakter van dit gebied. Er vindt verstoring plaats door (zwaar) verkeersaantrekkende activiteiten, gebiedsvreemd grondgebruik en aantasting van de beeldkwaliteit. Voor andere locaties geldt dat de paardenactiviteiten leiden tot aantasting van de beeldkwaliteit. Daarom is het wenselijk om specifiek voor de paardenhouderijen en paardenfokkerijen langs de Oostdorperweg paardenbeleid op te stellen.

Bij de inrichting van knooppunt Maaldrift, als onderdeel van het Rijnlandroutetracé, is de ambitie om aan te sluiten bij de landschappelijke karakteristieken van het gebied. Daarnaast is er de mogelijkheid om een ecologische en recreatieve verbindingszone te realiseren die de Ommedijkse polder verbindt met de Papewegsepolder.

De Hoge Klei ligt op de overgang van Wassenaar-noord naar landelijk gebied. De verwachting is dat restanten van agrarisch gebruik in dit gebied, waaronder de bollenteelt, op termijn zullen verdwijnen. Dit vraagt om een integrale visie op toekomstige gebruiksmogelijkheden die de kwaliteiten van het gebied ondersteunen en versterken.

De gemeente wil een integraal plan opstellen voor de ontwikkeling van vliegveld Valkenburg en de inrichting van de groene zone. Het toekomstige vertrek van Defensie uit De Kom biedt goede kansen om de nieuwe natuur in het gebied Lentevreugd beter te verbinden met de duinen van Berkheide. Behoud en versterking van de agrarische sector als drager en beheerder van het open landschap speelt een belangrijke rol. De kwaliteiten van het gebied blijven daardoor in stand en zijn van groot belang voor de inwoners van zowel Wassenaar als Valkenburg om te recreëren in de natuur.

Op basis van bovenstaande wordt voor de gehele Noordrand een integrale gebiedsuitwerking opgesteld, waarin samen met belanghebbenden een integrale visie wordt neergelegd voor dit gebied.

3. Zuidrand

De zuidrand van Wassenaar kent een grote functionele diversiteit in een waardevolle landschappelijke context. Door toenemende gebruiksdruk van de (sport)voorzieningen staat de ruimtelijke kwaliteit van deze zone onder druk. Initiatieven voor uitbreiding of functiewijziging, onder andere van de draf- en renbaan Duindigt, vragen om een visie op het gebied. Bij eventuele initiatieven ligt een kans om hemelwater in het gebied te infiltreren en/of vertraagd af te voeren. Hierdoor kan de Zuidrand als boezemgebied het kwetsbare centrum van Den Haag ontlasten.

O'NEILL

De vraag is welke functies blijvend kunnen bijdragen aan het behoud van het waardevolle landschap van de zuidrand van Wassenaar. In de gebiedsuitwerking wordt onderzocht welke ruimtelijke opgaven er liggen en op welke wijze deze bij kunnen dragen aan behoud en versterking van de bufferfunctie.

4. Den Deijl

Ooit vormde Huize Den Deijl het middelpunt van Wassenaar. Het restaurant was een populaire ontmoetingsplek voor mensen van binnen en buiten het dorp. Sinds 2007 staat het leeg. Het braakliggende terrein aan de overkant van de Rijksstraatweg wordt binnenkort ontwikkeld. Langs de parallelweg heerst relatief veel leegstand. We onderzoeken de mogelijke kansen en ontwikkelingen rond Den Deijl die bijdragen aan het creëren van een kwalitatief hoogwaardige entree tot Wassenaar. Deze entree wordt stedenbouwkundig en architectonisch aantrekkelijk vormgegeven, passend in maat en schaal bij de directe omgeving en ons dorpse karakter. Ontwikkeling van Den Deijl mag een mogelijke toekomstige ondertunneling van de Rijksstraatweg ter plaatse niet frustreren.

5. Duinrell

De historische buitenplaats Duinrell is sinds 1935 in gebruik als camping en pretpark. Van de landschappelijke aanleg van Duinrell zijn de 19de-eeuwse slingerende waterpartij en enkele andere watergangen overgebleven. Aan de oorspronkelijke aanleg herinneren behalve enkele gebouwen ook nog restanten van het bos en de lanen. Duinrell richt zich meer en meer op de kwaliteit van het verblijfstoerisme. Dit draagt bij aan een betere spreiding van bezoekers over het jaar genomen. De bereikbaarheid van Duinrell is voor de automobilist niet problematisch. Niettemin zoekt een deel van het verkeer afkomstig van de A44 zich een weg door de woonbuurten. Om te zorgen voor minder piekbelasting wordt door Duinrell ingezet op kwaliteitsverbetering in haar toekomstvisie voor het vakantie- en attractiepark.

6. Strand

De Wassenaarse Slag kent als kleinschalig familiestrand een lange traditie die teruggaat tot het begin van de vorige eeuw. Het kleinschalige karakter willen we behouden en kwalitatief versterken.

7. Zone N44

Op termijn is de ondertunneling van de Rijksstraatweg de enige oplossing om de bereikbaarheid en leefbaarheid van Wassenaar te optimaliseren. Tijdens de doorlooptijd van deze structuurvisie wordt ingezet op een lobbytraject. Met het opstellen van een strategisch plan wordt gekeken naar de meest urgente aandachtsgebieden en de mogelijkheid tot fasering. Ontwikkelingen rond de N44 mogen de ambitie voor een gehele of gedeeltelijke ondertunneling niet belemmeren.

8. Maaldrift

Maaldrift wordt geoptimaliseerd tot een duurzaam bedrijventerrein met respect voor het bestaande groen. Maaldrift is dankzij de internationale uitstraling van Wassenaar aantrekkelijk voor internationale kleinschalige kennisbedrijven. Met Defensie wordt in overleg getreden over het toekomstig gebruik van het defensieterrein. Indien een deel van de opslagfunctie naar een ander gebied kan worden verplaatst, ontstaan er mogelijkheden voor uitbreiding van de groene buffer.

7.5 Visiekaart Wassenaar 2025 'Landgoed aan zee'

Legenda Visiekaart

Het afwisselende landschap van duinen, horsten en weides heeft de status van Nationaal Park en mogelijk provinciaal landschap gekregen, waarmee de vele natuur- en cultuurhistorische waarden worden behouden voor toekomstige generaties

Lobbytraject ondertunneling N44 waardoor ruimte ontstaat om bovengronds een nieuw park te creëren met wandel- en fietspaden

Extra ontsluiting Maaldrift en Binnen Klingen

Kwalitatief hoogwaardige entree

Het historisch dorpscentrum met een kwalitatief hoogwaardig voorzieningen-niveau is een aantrekkelijke plek om te verblijven en elkaar te ontmoeten

Betere aantakking op OV-netwerk

Door behoud en versterken van de groene zones voorziet Wassenaar in een (regionale) behoefte aan natuur, rust, ontspanning en extensieve recreatie

Wassenaar heeft een heterogene bevolkingssamenstelling door een gevarieerd woningaanbod met voldoende betaalbare huur- en koopwoningen

Wassenaar heeft een sociaal betrokken samenleving met voldoende ont-moetingsplekken in de wijk

Wassenaar heeft een internationale uitstraling en biedt een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor expats

Het versterken van de verbindingen binnen en tussen de toeristische clusters

De uitwerkingsgebieden zijn ontwikkeld tot kwalitatief hoogwaardige gebieden passend binnen het dorpse karakter van Wassenaar

8

SAMENHANG IN HET OMGEVINGSBELEID

Op de gebiedsuitwerkingen na heeft deze structuurvisie betrekking op het hele grondgebied van Wassenaar. Binnen Wassenaar zijn echter verschillende gebiedstypologieën aan te wijzen. In het centrum heerst een andere dynamiek dan in het buitengebied of de woonwijken. Daarom maken we in dit hoofdstuk een onderverdeling in vier gebieden om vanuit de diverse beleidssectoren gebiedsgerichte ambities te formuleren.

8.1 Samenhang tussen gebied en sector

De ambities, uitgangspunten en beoogde wijze van realisatie staan niet los van elkaar. Om de samenhang tussen de gebiedsgerichte en sectorale uitwerkingen in deze visie inzichtelijk te maken, is waar nodig steeds expliciet aangegeven hoe zaken zich onderling tot elkaar verhouden en welke beleidskeuzes daarbij zijn gemaakt. Dit wordt in hoofdstuk 8.3 weergegeven in een matrix waarin de gebiedsgerichte ambities vanuit de diverse sectoren inzichtelijk met elkaar worden verbonden. De ambities passen binnen de gemeentebrede profilering van Wassenaar als vitaal 'Landgoed aan zee', maar zijn concreet naar de vier deelgebieden toe vertaald.

8.2 Gebiedsindeling

Bij de gebiedsindeling is gekeken naar de verschillende gebiedstypologieën die in Wassenaar op hoofdlijnen aanwezig zijn. Waar mogelijk zijn de bestemmingsplangrenzen aangehouden. De vier gebieden zijn:

- Centrum
- Woonwijken
- Bedrijventerreinen
- Buitengebied

Gebiedsindeling

8.3 Gebiedsgerichte ambities

In onderstaande matrix zijn per beleidssector gebiedsgerichte ambities of speerpunten opgenomen.

Gebieden >	Centrum	Woonwijken	Bedrijventerreinen	Buitengebied
HOOFDDOEL-STELLING PER GEBIED	Een vitale verblijfs- en ontmoetingsplek voor iedereen.	Veilige, toegankelijke en groene woonbuurten met een gevarieerde bevolkings-opbouw.	Duurzame bedrijventer-reinen met een eigen karakter en groene uitstraling.	Een vitaal en toekomst-bestendig buitengebied met behoud van de groene en cultuurhistorische kwaliteiten.
Thema's v				
NATUUR EN LANDSCHAP, OPENBARE RUIMTE	• Behouden en verster-ken groene kwaliteit-ten; • Vergroten van de verblijfskwaliteit van het centrum door het toevoegen van groen; • Vergroten toeganke-lijkheid openbare ruimte voor mensen met een fysieke beperking.	• Behouden en versterken van het groene karakter, o.a. door versterken wijkgroenstructuur; • Tegengaan versnippering grote groenpercelen; • Terughoudendheid bij kap/snoeien (privé) bomen; • Tegengaan verstening; • Herstel en aanleg laanstructuren met aandacht voor plan-matige vervanging bestaand groen; • Spelen in bestaand groen beter faciliteren; • Verbeteren toeganklijk-heid en beleefbaarheid waterstructuren; • Hoogwaardig onder-houdsniveau openbare ruimte > stimuleren ontmoeting; • Vergroten toegankelijk-heid openbare ruimte voor mensen met een fysieke beperking.	• Versterken groene uitstraling bedrijventer-reinen door bijvoorbeeld groene omkadering; • Opwaarderen kwaliteit groene buitenruimte; • Door beperkte ruimte op maaiveld zoeken naar alternatieven voor groen, zoals verticale tuinen of groene daken voor schone lucht, isolatie en uitstraling.	• Behouden, versterken en waar mogelijk vergroten groene buffers rondom Wassenaar; • Behouden en versterken biodiversiteit, flora en fauna; • Behouden en versterken openheid agrarisch gebied als habitat voor weidevogels; • Behouden natuurwaar-den duinen i.h.k.v. drinkwaterwinning; • Versterken stad-landver-bindingen > recreatief medegebruik om draagvlak voor behoud van het gebied te vergroten; • Regionale samenwer-kingsverbanden opzoeken ter vergroting bewustwording groene waarde buffers; • Vergroten kwaliteit groene bermen bij entrees Wassenaar; • Verbeteren kwaliteit en onderhoudsniveau groene buitenruimte en landgoedparken; • Spelen in bestaand groen beter faciliteren en spreiden.

Gebieden >	Centrum	Woonwijken	Bedrijventerreinen	Buitengebied
CULTUREEL ERFGOED	• Duurzaam behouden en versterken van cultuurhistorische waarden als belangrijke dragers van de identiteit van het centrum; • Beleefbaar houden accidentatie door ligging op strandwal; • Creativiteit en maatwerk bij herbestemming / herontwikkeling, passend in maat en schaal bij historisch karakter.	• Duurzaam behouden en versterken van cultuurhistorische waarden als belangrijke dragers van de identiteit van de woonbuurten; • Behouden van ankerpunten (zoals buurthuizen en kerken) in de wijk.		• Duurzaam behouden en versterken van cultuurhistorische waarden als belangrijke dragers van de identiteit van het buitengebied; • Behouden van agrarische bedrijven als belangrijke drager open veenweidegebied; • Herkenbaar houden cultuurlandschappelijke structuren; • Duurzaam behouden functionele differentiatie en ensemblewaarde gebouw en park voor een toekomstbestendig landgoed/buitenplaats; • Creativiteit en maatwerk bij herbestemming / herontwikkeling, passend in maat en schaal bij historisch karakter.
WONEN	• Stimuleren van een evenwichtige bevolkingssamenstelling door bij nieuwbouw of transformatie in te zetten op betaalbare huur- en koopwoningen voor diverse doelgroepen; • Bij nieuwbouw wordt percentage sociale huur of koop van gemiddeld 30% gehanteerd; • Bij nieuwbouw levensloopbestendig en flexibel bouwen volgens de Woonkeur; • Aandacht voor een gezond binnenmilieu; • Sociale huurwoningen in het centrum behouden.	• Stimuleren van een evenwichtige bevolkingssamenstelling door bij nieuwbouw, transformatie of revitalisering in te zetten op betaalbare huur- en koopwoningen voor diverse doelgroepen; • Bij nieuwbouw wordt percentage sociale huur of koop van gemiddeld 30% gehanteerd; • Bij nieuwbouw levensloopbestendig en flexibel bouwen volgens de Woonkeur; • Aandacht voor een gezond binnenmilieu; • Vroegtijdige voorlichting over belang langer zelfstandig wonen in de wijk in een passende woning voor senioren en mensen met een beperking.		• Geen extra woningbouw in buitengebied anders dan transformatie of herontwikkeling van huidige bebouwing, met als uitgangspunt versterken van de bestaande kwaliteiten; • Bedrijfswoningen (alleen indien noodzakelijk voor bedrijfsvoering) als onderdeel van de bedrijfsbebouwing ter voorkoming van afsplitsing.

Gebieden >	Centrum	Woonwijken	Bedrijventerreinen	Buitengebied
ECONOMIE, RECREATIE EN TOERISME	• Versterken winkelhaak door concentratie detailhandel; • Centrum als lokaal recreatief winkelgebied met versterking van de kernwaarden persoonlijk, stijlvol en authentiek; • Concentratie horeca daar waar nu al gelegenheden zijn; • Betere verbinding tussen recreatieve clusters en het centrum; • Versterken van de verblijfsfunctie van het centrum; • Opzetten van een digitaal en/of fysiek informatiepunt en evenementenkalender.	• Het Stadhoudersplein als boodschappencentrum; • Een goed klimaat voor ZZP'ers met bijbehorende faciliteiten die passen bij de schaal van de omgeving; • Watergerichte ontwikkeling Havengebied.	• Duurzame bedrijventerreinen, elk met een eigen karakter en uitstraling; • Vitale bedrijventerreinen als ondersteuning van het woonklimaat, waarbij verdichten boven uitbreiden gaat.	• Een toekomstbestendige agrarische sector door het bieden van ruimte voor verbreding en schaalvergroting passend bij kwaliteiten van het buitengebied; • Optimale routering en verwijzing naar recreatieve bedrijven; • Waar mogelijk toegankelijk en aantrekkelijk buitengebied voor extensieve recreatie met bijbehorende voorzieningen; • Gebieden in polders benoemen ofwel als stiltegebied of die i.v.m. aanwezige natuurwaarden beperkt toegankelijk zijn; • Onderzoeken route mountainbikers voor zover passend binnen natuurwaarden; • Versterken beleving en gebruik waterstructuren; • Versterken fiets-, wandel- en ruiterpadennetwerk door invullen ontbrekende schakels en door betere marketing van routes; • Kwaliteitsverbetering van het familiestrand met behoud van kleinschalig karakter.
VERKEER EN INFRASTRUCTUUR	• Een voor alle verkeersstromen goed en veilig bereikbaar centrum met daarbij behorende voorzieningen; • Een autoluw centrum door concentratie gemotoriseerd verkeer op 'centrumring' met korte inprikkers naar parkeergelegenheden; • Verbeteren routering en bewegwijzering; • Intensiveren doelgroepenvervoer om centrum bereikbaar te laten zijn voor senioren en gehandicapten.	• Ter verhoging van de verblijfskwaliteit het verkeer / OV concentreren op gebieds- en wijkontsluitingswegen (50 km), daarbinnen 30 km zones; • Veilige schoolomgeving; • Veilige wandel- en fietsroutes; • Aansluiting op hoofdwegennet verbeteren i.v.m. interne verkeersafwikkeling.	• Bedrijventerreinen zijn goed bereikbaar, de interne en externe ontsluiting is op orde > aansluiting Maaldrift op A44.	• Verbeteren van de bereikbaarheid en leefbaarheid > (gedeeltelijke) ondertunneling N44; • Betere aantakking op O.V.-netwerk; • Verbeteren ontsluiting sportcomplex Roggewoning en museum Voorlinden door extra aansluiting op N14.

Gebieden >	Centrum	Woonwijken	Bedrijventerreinen	Buitengebied
MILIEU, KLIMAAT, DUURZAAMHEID, AFVAL	• Meervoudig ruimtegebruik; • Functiemenging > bij toevoeging nieuwe functies rekening houden met kwaliteit bestaande woonfuncties; • Verduurzaming van de leefomgeving door toepassing alternatieve energievoorzieningen; • Ondergronds plaatsen vuilcontainers ter verhoging van de leefbaarheid en (verblijfs)kwaliteit van de openbare ruimte.	• In verband met klimaatadaptatie creeëren voldoende waterbergend vermogen, o.a. door tegengaan verstening; • Verduurzaming van de leefomgeving, o.a. door levensloopbestendig bouwen en toepassing alternatieve energievoorzieningen; • Ruimte bieden aan duurzaamheidsmaatregelen bij bestaande bebouwing; • Nieuwbouwwoningen hebben minimaal energielabel A; • Ondergronds plaatsen vuilcontainers ter verhoging van de (verblijfs)kwaliteit van de openbare ruimte.	• Weren van nieuwe bedrijvigheid uit de meest milieubedreigende categorieën (4.1 en hoger) om ontwrichting leefbaarheid te voorkomen; • Ruimte bieden aan duurzaamheidsmaatregelen en alternatieve energievoorzieningen.	• Geen windmolens op zichtafstand van de kust; • Geen windmolens of zonneweides; • Regionale samenwerkingsverbanden opzoeken om duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren.
ZORG, SPORT EN GEZONDHEID, ACCOMMODATIES, ONDERWIJS, KUNST EN CULTUUR	• Bevorderen multifunctioneel gebruik accommodaties; • Behoud hoogwaardig voorzieningenniveau als basis voor vitaliteit en leefbaarheid; • Stimuleren van bewonersparticipatie ter vergroting van de sociale cohesie; • Stimuleren kunst in de openbare ruimte ter versterking van de omgevingskwaliteit.	• Verhogen veiligheidsgevoel door prioritering preventie en opsporing; • Bevorderen multifunctioneel gebruik accommodaties; • Behoud niveau en spreiding onderwijsvoorzieningen; • Scholen betrekken bij grote projecten in ons dorp; • Aandacht voor cultuur- en natuureducatie; • Behoud en waar nodig creeëren ontmoetingsplaatsen (o.a. buurtcentra); • Stimuleren van bewonersparticipatie ter vergroting van de leefbaarheid en sociale cohesie i.s.m. wijkmanagement; • Basisvoorzieningen (winkels, zorg) bij voorkeur op loopafstand en anders bereikbaar via openbaar vervoer of doelgroepenvervoer; • Stimuleren van ontmoeting, bewegen en (ongeorganiseerd) sporten door uitnodigende inrichting openbare ruimte.	• Veilige en schone inrichting bedrijventerreinen.	• Bevorderen multifunctioneel gebruik accommodaties; • Vitale, toekomstbestendige sportverenigingen als basis voor gezondheid, leefbaarheid en sociale cohesie; • Stimuleren van bewegen en (ongeorganiseerd) sporten door het versterken van fiets- en wandelroutenetwerk.

UITVOERING

9

UITVOERINGS-PROGRAMMA

9.1 Grondbeleid

Deze structuurvisie vormt het nieuwe gemeentelijke beleidskader voor latere bestemmingsplannen die voor zowel de gemeente als de burger bindend zijn. Met de visie beoogt de gemeente een goede ruimtelijke ordening en een versterking van de levensvatbaarheid van het gebied. Er wordt een eerste inzicht gegeven in de bovenwijkse voorzieningen ten behoeve van eventuele nieuwe ontwikkelingen die zich in de toekomst in het gebied kunnen voordoen. In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is bepaald dat structuurvisies dienen in te gaan op de wijze waarop ontwikkelingen tot stand zullen worden gebracht. In geval van nieuwe ontwikkelingen, op basis van het beperken van risico's en gemeentelijke investeringen, ziet de gemeente voor zichzelf echter een faciliterende rol weggelegd. Alleen in situaties van publiek of maatschappelijk belang zal het in eigendom verwerven van een locatie worden overwogen.

In de Wro is een afdeling opgenomen omtrent grondexploitatie. Doel hiervan is de mogelijkheid voor gemeenten om kosten te verhalen, eisen te stellen aan de inrichting en de kwaliteit of de realisatie van bouwlocaties te verbeteren. Dit brengt met zich mee dat de gemeente bij vaststelling van bestemmingsplannen, projectbesluit of wijziging ex artikel 3.6 lid 1 Wro, waarin nieuwe ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt, de kosten die zij maakt moet verhalen. In voorkomende gevallen dient de gemeente hierom gelijktijdig met het bestemmingsplan een exploitatieplan vast te stellen. Deze verplichting is vastgelegd in de Wro. Indien echter partijen voorafgaand aan de vaststelling van het bestemmingsplan een overeenkomst over grondexploitatie sluiten en hiermee kostenverhaal door de gemeente is verzekerd, kan van de vaststelling van een exploitatieplan worden afgezien.

9.2 PlanMER

Sinds 1 juli 2008 moeten alle overheden conform de Wro structuurvisies opstellen voor hun grondgebied. Structuurvisies zijn vaak m.e.r.-plichtig. M.e.r. is een procedure met als hoofddoel het milieubelang volwaardig te laten meewegen bij de voorbereiding en vaststelling van plannen en besluiten. Bijlagen C en D van het Besluit milieueffectrapportage sommen de activiteiten op waarvoor de m.e.r.-plicht kan gelden. Een milieueffectrapport is wettelijk verplicht bij een structuurvisie als:

- de visie kaders stelt voor één of meer van de activiteiten uit die bijlagen. Daarnaast moet de omvang van die activiteiten de drempelwaarden die in de bijlagen zijn genoemd, overschrijden;
- de activiteiten in het plan mogelijk significante gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden in (de omgeving van) het plangebied, zodat een 'passende beoordeling' nodig is. Deze mag aansluiten bij het abstractieniveau van het plan.

Deze structuurvisie is gericht op behouden en versterken van de bestaande kwaliteiten van Wassenaar. In de structuurvisie zelf worden geen kaders gesteld voor activiteiten uit bijlagen C en D van het Besluit milieueffectrapportage. In hoofdstuk 7.4 is een aantal gebieden genoemd waarvoor na vaststelling van de structuurvisie een gebiedsuitwerking wordt opgesteld om te bepalen welk specifiek beleid de gemeente gaat voeren.
Het is van belang om te onderbouwen of een m.e.r. beoordeling (planmer) gekoppeld aan de structuurvisie Wassenaar 2025 'Landgoed aan zee' nodig is. Uit bovenstaande analyse blijkt dat een plan-m.e.r.-procedure gekoppeld aan de structuurvisie niet noodzakelijk is.

9.3 Uitvoering

De ambities uit deze structuurvisie zijn doorvertaald naar een uitvoeringsprogramma met maatregelen voor het verwezenlijken van de visie voor Wassenaar 2025 als 'Landgoed aan zee'. Tijdens de beantwoording van de vijftien ingediende zienswijzen op de ontwerp structuurvisie is een aantal toezeggingen gedaan aan belanghebbenden. De toezeggingen gaan veelal in op het betrekken van belanghebbenden bij de uitvoering van de structuurvisie. Deze toezeggingen nemen wij serieus en passen binnen de sturingsfilosofie zoals verwoord in hoofdstuk 2.3. De overheid richt zich op uitdagen, inspireren en meedenken. De structuurvisie is een vertrekpunt om samen aan de slag te gaan met het behouden en versterken van Wassenaar als 'Landgoed aan zee'.

Financiële dekking van het uitvoeringsprogramma is een voorwaarde voor het realiseren van onze ambities. In eerste instantie kan een groot deel van de maatregelen met inzet van de bestaande ambtelijke capaciteit en inzet van financiële middelen vanuit de reguliere begroting worden uitgevoerd.

Een deel van de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma van de structuurvisie staat ook in de uitvoeringsprogramma's van de reeds door de raad vastgestelde Groen- en watervisie, Economische Visie, Woonvisie of het Verkeersplan. Voor een deel van de uitvoeringsprogramma's van deze sectorale visies is binnen de bestaande begroting geen ruimte. Binnen de ambities van alle visies en de bijbehorende participatietrajecten zijn deze maatregelen zeer gewenst. Echter geeft de huidige financiële ruimte geen mogelijkheid om de ambities te verwezenlijken. In dat geval moet het vinden van extra financiële ruimte voor deze maatregelen eerst verder uitgewerkt worden. Mogelijk dat door subsidies, verdere prioritering, fasering of versobering van de maatregelen financiële ruimte kan worden gevonden.

De doorlooptijd van de structuurvisie is 10 jaar. Onze ambities voor een ondertunneling van de N44 of de aanleg van een sneltram overstijgen de beleidsperiode van deze structuurvisie. Voor de komende jaren wordt ingezet op een lobbytraject. Indien het lobbytraject succesvol is, moet op termijn gezocht worden naar aanzienlijke financiële middelen om deze grootschalige ambities te verwezenlijken. Samenwerking met andere overheden en instanties, subsidies of crowdfunding zijn essentiële voorwaarden voor de slagingskans van deze ambities.

	Project	Fasering	Kostenindicatie
1	Uitwerken sturingsfilosofie in transitieperiode naar de Omgevingswet, incl. de rol die het betreffende bestuursorgaan wil innemen.	2018	wordt meegenomen in het plan van aanpak voor de Omgevingswet.
2	Evaluatie structuurvisieproces met aanbevelingen voor opstellen omgevingsvisie.	2017	binnen bestaand budgettair kader
3	Gezamenlijke communicatie- en marketingdoeleinden met burgers, organisaties en politiek om Wassenaar uit te dragen als 'Landgoed aan zee' binnen het Nationaal Park Hollandse Duinen. Alle lopende interne marketing-activiteiten (o.a. citymarketing centrum, gebiedspromotie Duin Horst &Weide) worden op elkaar afgestemd en passen binnen de overkoepelende profilering 'Landgoed aan zee'.	2017-2025	€7.000 structureel
4	Werken aan bewustwording van de huidige kwaliteiten van Wassenaar door kennisvergroting en kennisdeling bij volwassenen en kinderen. Bekend maakt bemind. Onderwijs kan hiervoor worden ingezet, maar ook sportorganisaties en eigen netwerken van jeugd.	zie groen- en watervisie	-
5	Inzetten van gedragsbeïnvloeding (naast kennisvergroting en deling) voor diverse sectoren (uit de omgevingswet) om de kwaliteit van de leefomgeving te vergroten.	2018-2025	€3.000 structureel
6	Stimuleren participatiegraad vrijwilligers in het groen (adoptiegroen / zelfbeheer), bijvoorbeeld door opzetten beursvloer, vacaturebank voor vrijwilligers of inzet Groene Motor.	zie groen- en watervisie	-
7	Opstellen bomenbeleidsplan (evaluatie (hoofd) laanbomenstructuur en wijkbomenstructuur inclusief vervangingsplan / leidraad voor vervanging).	zie groen- en watervisie	-
8	Onderzoek naar mogelijkheden om particuliere eigenaren van landgoedparken te ondersteunen bij het duurzaam behoud van hun landgoederen en buitenplaatsen. De rol van de gemeente is vooral faciliterend. Gedacht wordt aan het opstellen van een hand-out.	zie groen- en watervisie	-
9	Gezamenlijke promotie landgoederen en buitenplaatsen, waaronder verkennen mogelijkheden voor vergroten toegankelijkheid.	zie Meerjarenprogramma Duin Horst & Weide	-
10	Onderzoek naar mogelijkheid verkrijgen status 'bijzonder provinciaal landschap'.	2017-2018	pm

	Project	Fasering	Kostenindicatie
11	Onderzoek naar aanvragen keurmerk Cittaslow.	2017-2019	pm
12	Behoud van de agrarische sector met onderzoek naar flankerende activiteiten die passen bij een Cittaslow-gemeente. De 'Agrarische Structuurvisie Veehouderij Wassenaar e.o.' uit 2008 wordt geactualiseerd en meegenomen in de nieuwe omgevingsvisie	2018-2020	pm
13	Invullen ontbrekende schakels wandel-, fiets-en ruiterpaden, waaronder verkennen mogelijke route mountainbikers.	zie Meerjarenpro-gramma Duin Horst & Weide	-
14	Versterken stad-land verbindingen.	zie Meerjarenpro-gramma Duin Horst & Weide	-
15	Versterken waterbeleving en gebruik waterstructuren.	zie Meerjarenpro-gramma Duin Horst & Weide	-
16	Het versterken van de verbindingen binnen en tussen de toeristische clusters met het centrum als centrale ontmoetings- en verblijfsplek, teneinde de verblijfsduur van de toerist te verlengen.	zie economische visie	-
17	Studie naar mogelijke inbreidingslocaties en transformatie- en revitaliseringsopgaven voor realiseren betaalbare woningbouw. Nieuwbouw moet ten diensten staan van de vitaliteit van Wassenaar en het draagvlak voor voorzieningen als scholen en winkels vergroten.	2017-2019	binnen bestaand budgettair kader
18	Onderzoek naar optimaal gebruik en bezit van gemeentelijke accommodaties.	2017-2019	binnen bestaand budgettair kader
19	Opstellen integrale gebiedsprofielen als basis voor de bestemmingsplannen/ omgevingsplan.	zie woonvisie	-
20	Het opstellen van integrale gebiedsuitwerkingen voor het Havengebied, Noordrand (incl. paardenbeleid), Zuidrand, Den Deijl en het strand.	2017-2019	binnen bestaand budgettair kader
21	Ontwikkelen van een strategisch plan en lobbytraject voor de ondertunneling N44.	zie verkeersplan	-
22	Lobby betere aantakking op openbaar vervoernetwerk > HOV/sneltram.	zie verkeersplan	-
23	Verkennen alternatieve mogelijkheden verbinding station Voorschoten.	2019-2020	pm
24	Verkennen van innovatie vormen duurzame energie in regionale samenwerkingsverbanden.	zie klimaatprogramma	-

WASSENAAR 2025
LANDGOED AAN ZEE

Deze uitgave is tot stand gekomen met medewerking van:
Communicatiebureau de Lynx
TasT
BAL company
Lodewijck Groep

De afbeeldingen in deze publicatie zijn afkomstig van:
Gemeentelijke Beeldbank, TasT en Carla Scheffer

Auteur
ir. H.R. Meijer

Samenstelling
Werkorganisatie Duivenvoorde

IDN: NL.IMRO.0629.SVWassenaar2017.VG01